

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ
(FACEBOOK): Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΑΤΟΜΑ
ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΤΟΥΣ ΩΣ ΜΕΣΑ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ, ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ**

**TITLE: SOCIAL NETWORKS (FACEBOOK):
THEIR USE BY PEOPLE WITH
COMMUNICATION IMPAIRMENTS AND
THEIR FAMILIES AS A MEANS OF SUPPORT,
NETWORKING AND INFORMATION**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΨΑΡΑ ΔΑΝΑΗ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΠΑΤΡΑ 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ΣΕΛ:
I. ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
III. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	8
ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΣ.....	8
ΔΙΑΧΥΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ.....	12
Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ.....	14
ΟΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ, ΣΤΟΥΣ ΚΟΛΠΟΥΣ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.....	16
ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ FACEBOOK.....	17
IV. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	21
Ο ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.....	21
ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	22
ΟΡΓΑΝΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ.....	22
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ.....	22
ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ.....	23
ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	23
V. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	25
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΓΟΝΙΩΝ.....	25
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	25
ΑΓΓΛΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	27
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.....	28
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	28
ΑΓΓΛΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	52
VI. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	71
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΠΟΥ	

ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΓΟΝΕΙΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	71
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΠΟΙΚΙΛΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ.....	72
VI. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ.....	75
VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	77

I. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας ήταν να διερευνήσει κατά πόσον η χρήση του facebook ωφελεί τα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας καθώς και τις οικογένειες τους αποτελώντας πηγή ενημέρωσης, δικτύωσης και ψυχολογικής υποστήριξης. Το δείγμα αποτελείτο από 32 Έλληνες γονείς οι οποίοι είχαν παιδί με πρόβλημα επικοινωνίας και ήταν χρήστες του facebook (28 γυναίκες και 4 άντρες), 15 άτομα με διαταραχή επικοινωνίας (10 γυναίκες και 5 άντρες), 10 γονείς ξενόγλωσσους (10 γυναίκες) και 3 άτομα ξενόγλωσσα με διαταραχή επικοινωνίας (2 γυναίκες και 1 άντρας). Όλοι οι συμμετέχοντες έπρεπε να είναι χρήστες του facebook. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια σε online μορφή. Χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος για την συλλογή αποτελεσμάτων τα οποία θα μπορούσαν να υποβληθούν σε στατιστική ανάλυση και θα καθιστούσε τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων της έρευνας έγκυρα και αξιόπιστα. Τα αποτελέσματα που πάρθηκαν από αυτή την έρευνα δείχνουν ότι τα άτομα με διαταραχές άμεσα ή έμμεσα συσχετιζόμενες με θέματα λόγου, ομιλίας και επικοινωνίας γενικότερα μπορούν να ωφεληθούν μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως για παράδειγμα μέσω της χρήση του Facebook. Ωστόσο φάνηκαν να υπάρχουν πολλές διαφορές στον τρόπο που αντιλαμβάνονται και χρησιμοποιούν το Facebook οι γονείς ατόμων με διάφορες διαταραχές λόγου και επικοινωνίας σε σχέση με τα ίδια τα άτομα που υποφέρουν από τέτοιου είδους διαταραχές. Συνοψίζοντας μπορώ να πω ότι η έρευνα αντανακλά και δίνει απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα και έφερε στο φως απροσδόκητα δεδομένα λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες απόψεις σχετικά με τη χρήση του Facebook και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από άτομα που αντιμετωπίζουν επικοινωνιακά προβλήματα και από τις οικογένειές τους.

ABSTRACT

This research aims at investigating whether the use of facebook can be considered beneficial for people with communication impairments and their families as a means of communication, information gathering and whether it can offer psychological support to them. The sample used in this particular research consisted of 32 Greek people that were parents of a child with communication impairment (28 female participants and 4 male participants), 10 parents whose native language is not the Greek language (10 female), 15 Greek people with a form of communication impairment (10 female and 5 male participants), and 3 people with a form of communication impairment whose native language is not the Greek one (2 female and 1 male). One major condition under which one could participate in the research is that they were facebook users. Quantitative approaches were used in order to collect data that could undergo a statistical analysis and that would eventually render the final findings of the research valid and reliable and online questionnaires were used as a means towards information gathering. The results obtained revealed that social networks, including facebook, can be beneficial towards people who suffer from disorders directly or indirectly linked to speech, language and communication. However, there appeared to be many differences in the way the parents perceive and use facebook in comparison to the way people who suffer from speech and communication impairments do. To sum up, this research addressed the four initial research questions and provides us with sufficient information about the chosen topic but it also challenges the existing relevant written literature.

II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

«...η επιθυμία να είμαστε αποδεκτοί από τους υπόλοιπους ανθρώπους είναι ένα από τα πιο βασικά και κυρίαρχα συναισθήματα...» (Beaumeister & Leary, 1995)

Διανύουμε μια εποχή όπου η τεχνολογία πρωταγωνιστεί στις ζωές μας. Η ανάπτυξη της γίνεται με τόσο ραγδαίους ρυθμούς όσο ποτέ άλλοτε και ένα σημαντικό κεφάλαιο της αποτελεί το Διαδίκτυο (Internet). Οι άνθρωποι καλούνται να προσαρμοστούν σ' αυτά τα νέα δεδομένα.

Το Διαδίκτυο είναι ένα επικοινωνιακό δίκτυο που επιτρέπει την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ οποιουδήποτε διασυνδεδεμένου υπολογιστή και η επικοινωνία του Διαδικτύου χαρακτηρίζεται ως άμεση και αμφίδρομη (<http://el.wikipedia.org>).

Τα τελευταία χρόνια η πιο αναπτυσσόμενη «υπηρεσία» που προσφέρει το Διαδίκτυο είναι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Πρόκειται για διαδικτυακούς τόπους που παρέχουν ως υπηρεσία την παραγωγή και δημοσίευση περιεχομένου από τους ίδιους τους χρήστες του διαδικτύου και όχι από κάποια εταιρεία. Οι περισσότερες υπηρεσίες αυτής της μορφής ενθαρρύνουν- επιδιώκουν τη συζήτηση, τα σχόλια, την αλληλεπίδραση και το διαμοιρασμό οποιασδήποτε πληροφορίας μεταξύ των χρηστών (www.neagenia.gr). Αυτοί είναι και οι λόγοι που κατατάσσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην λίστα με τις πιο δημοφιλείς υπηρεσίες του Διαδικτύου.

Ο Αριστοτέλης είχε πει «ο άνθρωπος είναι από την φύση του κοινωνικό ον». Η ανάγκη για επικοινωνία του είναι έμφυτη. Στα παλιά χρόνια η επικοινωνία γινόταν πρόσωπο με πρόσωπο και η μορφή της ήταν λεκτική. Σήμερα μπορούμε να μιλάμε για μια νέα μορφή επικοινωνίας, την μαζική, την οποία αποτελούν τα νέα μέσα και σ' αυτήν συμπεριλαμβάνεται και το Διαδίκτυο, το οποίο δημιουργήθηκε από την ανάγκη του ανθρώπου για γρήγορη επικοινωνία και πληροφόρηση.

Η παρούσα έρευνα πραγματεύεται την χρήση ενός κοινωνικού δικτύου, συγκεκριμένα του facebook, από άτομα τα οποία αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα επικοινωνίας και τις οικογένειες τους σε τρία επίπεδα: σε επίπεδο πληροφόρησης, δικτύωσης και υποστήριξης.

Το facebook θεωρείται φορέας κοινωνικοποίησης. Συγκεκριμένα η συμμετοχή σε ομάδες (groups) δημιουργεί το αίσθημα του «ανήκειν» το οποίο έχει δύο πλεονεκτήματα: Πρώτον η συμμετοχή των χρηστών στις «ομάδες» φανερώνει τις ίδιες ιδεολογίες και ενδιαφέροντα ανταλλάσσοντας απόψεις, αλληλοσυμπληρώνοντας γνώσεις. Δεύτερον αισθάνονται ένα είδος κοινωνικής ισότητας όταν συναντούν χρήστες διαφορετικών κοινωνικών στρωμάτων σε κοινές ομάδες (www.thisisvolos.gr).

Δυστυχώς τα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας πολλές φορές τείνουν να περιθωριοποιούνται από την υπόλοιπη κοινωνία. Συναντούν δυσκολίες σε πολλές δραστηριότητες της ζωής τους με αποτέλεσμα να μην συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνία. Ως συνέπεια όλων αυτών βρίσκονται αντιμέτωποι με το αίσθημα του κοινωνικού αποκλεισμού και της απόρριψης. Ο «κοινωνικός αποκλεισμός» είναι δύσκολο να προσδιοριστεί λόγω των πολλών χαρακτηριστικών και αιτιών του, παρόλα αυτά όμως μπορούμε να πούμε ότι συνδέεται άμεσα με τη ανισότητα και την αδικία.

Ως φυσικό επακόλουθο η μη αποδοχή και η περιθωριοποίηση έχουν σαν αποτέλεσμα αρνητικά συναισθήματα όπως άγχος, χαμηλή αυτοεκτίμηση, κατάθλιψη, επιθετικότητα κτλ.

Τα άτομα αυτά έχουν έντονη την επιθυμία για αποδοχή και κοινωνική υποστήριξη. Πολλές φορές όμως δεν το συναντούν αυτό στον κοινωνικό τους περίγυρο έτσι η τεχνολογία και συγκεκριμένα το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τους έχουν βοηθήσει να στραφούν προς άλλες πηγές ψυχολογικής υποστήριξης και πληροφόρησης.

Πολλοί από αυτούς τους ανθρώπους χρησιμοποιούν το facebook αφού γι' αυτούς είναι ένα μέσον κοινωνικοποίησης, έρχονται σε επαφή με χρήστες που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα με αυτούς, εξωτερικεύουν τις σκέψεις τους, τις ανησυχίες τους και πιθανόν νιώθουν ότι ανήκουν κάπου.

Μέσω τυχαίας πλοήγησης στο facebook παρατηρήθηκε ότι τα άτομα που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα είτε ψυχολογικό, είτε υγείας, είτε επικοινωνίας τείνουν να είναι μέλη σε ομάδες του facebook οι οποίες ήταν σχετικές με το πρόβλημα τους. Στους «τοιχούς» αυτών των ομάδων πραγματοποιούνταν συζητήσεις μεταξύ των μελών σχετικά με το πρόβλημα τους. Μερικοί αποζητούσαν ψυχολογική υποστήριξη από κάποιον «συμπάσχοντα» τους και άλλοι αναζητούσαν σχετικές πληροφορίες. Μια άλλη μερίδα κόσμου η οποία συνδιαλεγόταν στους «τοιχούς» των συγκεκριμένων ομάδων ήταν μέλη οικογένειας ατόμων που έχουν κάποιο πρόβλημα. Αυτοί οι άνθρωποι ήταν γονείς ή αδέρφια, οι οποίοι αναζητούσαν και αυτοί πληροφορίες σχετικά με το πρόβλημα του δικού τους ανθρώπου είτε ψυχολογική υποστήριξη.

Με βάση αυτά τα δεδομένα προέκυψε και η συγκεκριμένη έρευνα με στόχο να διερευνήσει κατά πόσον η χρήση του facebook ωφελεί τα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας καθώς και τις οικογένειες τους αποτελώντας πηγή ενημέρωσης, πληροφόρησης και ψυχολογικής υποστήριξης.

Αρχικά γίνεται αναφορά των κυριότερων διαταραχών επικοινωνίας ως προς την περιγραφή συμπτωμάτων και κυριότερων θεραπευτικών επεμβάσεων και στη συνέχεια στον κοινωνικό αποκλεισμό που βιώνουν τα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας και στην ανάγκη για ψυχολογική υποστήριξη των ιδίων και των οικογενειών τους. Μετέπειτα γίνεται αναφορά στο φαινόμενο του facebook και η στη χρήση του από αυτά τα άτομα όπως επίσης και τα οφέλη που αποκομίζουν μέσω αυτού. Ακολουθεί το ερευνητικό κομμάτι της έρευνας και τίθενται τα ερευνητικά ερωτήματα.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό της να διερευνήσει τη χρήση του facebook από άτομα με διαταραχές επικοινωνίας και από τους γονείς παιδιών με διαταραχές και ειδικότερα πως το facebook λειτουργεί για αυτούς ως μέσο υποστήριξης, δικτύωσης και πληροφόρησης.

Με βάση την βιβλιογραφική ανασκόπηση του θέματος, η ερευνητική υπόθεση που προκύπτει για την έρευνα που πρόκειται να διεξαχθεί είναι η εξής: Υποθέτω ότι η χρήση του facebook ωφελεί τα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας καθώς και τις οικογένειες τους, αποτελώντας πηγή ενημέρωσης ψυχολογικής υποστήριξης και δικτύωσης.

Το συγκεκριμένο θέμα επιλέχθηκε λόγω του ότι μέσα από την βιβλιογραφική ανασκόπηση διαπιστώθηκε πως τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό έχουν διεξαχθεί λίγες παρόμοιες έρευνες. Ως εκ τούτου τα αποτελέσματα της θα είναι εξαιρετικά χρήσιμα και μπορούν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη στρατηγικών και για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών και θεραπευτικών παρεμβάσεων για τα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας.

Βάσει της προαναφερθείσας υπόθεσης και του διατυπωμένου σκοπού της έρευνας, οι επιμέρους στόχοι ήταν οι εξής:

- Διερεύνηση της χρήσης του facebook από άτομα με διαταραχές επικοινωνίας
- Διερεύνηση της χρήσης του facebook από τις οικογένειες αυτών των ατόμων
- Διερεύνηση των επιδράσεων από τη χρήση του Facebook τόσο στα ίδια τα άτομα, όσο και στις οικογένειές τους

Για την επίτευξη των στόχων της έρευνας, τέθηκαν προς διερεύνηση τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

1^ο Ερευνητικό ερώτημα: Ποιες είναι οι στάσεις των ατόμων με διαταραχές και των οικογενειών τους απέναντι στο facebook;

2^ο Ερευνητικό Ερώτημα: για ποιο λόγο χρησιμοποιούν το facebook;

3^ο ερευνητικό ερώτημα: ποια είναι τα αισθήματα που αποκομίζουν από τη χρήση του facebook;

4^ο ερευνητικό ερώτημα: ποιες αλλαγές έχει επιφέρει στη συμπεριφορά και στα συμπτώματα των ατόμων με τις διαταραχές, αλλά και στη ψυχολογία των οικογενειών τους;

ΙΙΙ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Σ' αυτή την ενότητα θα συζητηθεί το θέμα των διαταραχών λόγου και ομιλίας καθώς και των διάχυτων αναπτυξιακών διαταραχών. Τα αίτια και τα συμπτώματα θα αποτελέσουν τον πυρήνα αυτής της ενότητας.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΣ

Τι είναι όμως λόγος και τι ομιλία; Ο λόγος είναι η ικανότητα του ανθρώπου να επικοινωνεί με την γλώσσα και γενικά η δυνατότητα του ανθρώπου να επικοινωνεί μέσω των στοιχείων που απαρτίζουν τη γλώσσα δηλαδή τον γραπτό και προφορικό λόγο. Αυτό είναι και ένα στοιχείο που τον διαφοροποιεί από τα ζώα. Ο λόγος αποτελείται από στοιχεία και κανόνες και σε αυτόν διακρίνουμε την δομή, το περιεχόμενο και τη χρήση. Από την άλλη η ομιλία είναι η προφορική έκφραση του λόγου, δηλαδή η παραγωγή του λόγου μέσω των οργάνων της ομιλίας. Για να μπορέσει κάποιος να ερμηνεύσει και να καταλάβει τις διάφορες γλωσσικές διαταραχές είναι απαραίτητο να μπορεί να διαχωρίσει τον λόγο από την ομιλία.

Εάν για παράδειγμα κάποιος χάσει την ομιλητική του ικανότητα, αυτό δεν σημαίνει ότι χάνει τη γνώση του λόγου ή την ικανότητα να γράφει. (Ζερβός, 2005).

Η επικοινωνία μπορεί να πραγματοποιηθεί με λεκτικούς ή μη λεκτικούς τρόπους και είναι μια διαδικασία κατά την οποία ο άνθρωπος ανταλλάσσει πληροφορίες, ανάγκες, βιώματα, ιδέες, γνώσεις με κάποιο άλλο άτομο. Αυτά τα χαρακτηριστικά την καθιστούν ως την βασική λειτουργία του λόγου.

Ορισμός της διαταραχής

Αυτό που είναι αξιοσημείωτο να ειπωθεί είναι πως υπάρχει μεγάλη δυσκολία να ορισθεί επαρκώς η έννοια της διαταραχής ούτως ώστε να καλύπτει όλο το φάσμα των ετερογενών διαταραχών. Εντούτοις, οι Pumfrey και Reason (1995) παρουσίασαν τέσσερα στοιχεία, τα οποία εάν και εφόσον πληρούνται τότε είναι πιθανόν να υπάρχει περίπτωση διαταραχής. Το πρώτο στοιχείο είναι η «διακριτή» ορολογία, δηλαδή να υπάρχει μια ξεκάθαρη και αδιαμφισβήτητη ορολογία σε σχέση με τη διαταραχή. Το δεύτερο είναι τα χαρακτηριστικά της διαταραχής να είναι αναγνωρίσιμα και εντοπίσιμα χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία. Το τρίτο στοιχείο είναι η «σαφής πρόγνωση» και το τελευταίο είναι να μπορεί να γίνει πρόβλεψη της διαταραχής με βάση τα αποτελέσματα της παρέμβασης (Αλεξόπουλος, 2005).

Διαταραχές λόγου και ομιλίας

Οι διαταραχές αυτού του είδους είναι πολλαπλές και τα αίτια, τα συμπτώματα και οι θεραπείες ποικίλουν ανάλογα με την περίπτωση. Θα γίνει προσπάθεια παράθεσης των πιο σημαντικών διαταραχών λόγου και ομιλίας.

Διαταραχές άρθρωσης

Στην κατηγορία αυτή συναντούμε την απλή διαταραχή άρθρωσης και την δυσαρθρία. Σύμφωνα με την Κωτσοπούλου (2007) στην απλή διαταραχή άρθρωσης τα συμπτώματα που συναντώνται είναι η δυσκολία του ατόμου να εκφέρει μερικά φωνήματα ή και ανικανότητα. Τα φωνήματα αυτά αντικαθιστούνται με άλλα απλούστερα ως προς τον τόπο ή τρόπο άρθρωσης όπου και συναντούμε το φαινόμενο της αντικατάστασης φωνημάτων. Τα αίτια μπορεί να είναι είτε περιβαλλοντικοί παράγοντες είτε οργανικές αιτίες.

Η δυσαρθρία είναι μια νευρολογική κινητική εξασθένιση και τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι οι αργές, αδύνατες, ανακριβείς, ασυντόνιστες κινήσεις των μυών

της ομιλίας. Διακρίνεται σε εξελικτική και επίκτητη και υπάρχουν διάφοροι τύποι δυσarthρίας όπως όπως χαλαρή, σπαστική, αταξική, υποκινητική, υπερκινητική, μικτή, και μεταβλητή όπου ο κάθε τύπος δυσarthρίας χαρακτηρίζεται από ξεχωριστά συμπτώματα. Η δυσarthρία δεν επηρεάζει μόνο την λειτουργία της άρθρωσης αλλά και την σωστή λειτουργία της αναπνοής, την προσωδία, την φώνηση και την αντήχηση και έχει ως αποτέλεσμα μειωμένη καταληπτικότητα της ομιλίας.

Φωνολογικές διαταραχές

Στις φωνολογικές διαταραχές παρατηρείται δυσκολία στην αντίληψη των ήχων των φωνημάτων. Δηλαδή ενώ δεν υπάρχει κάποιο ανατομικό ή νευρολογικό πρόβλημα και το άτομο έχει την ικανότητα να αρθρώσει κάποιο φώνημα εντούτοις το συγχύζει με κάποιο παρόμοιο φώνημα. Υπάρχουν τρεις κατηγορίες φωνολογικών διαταραχών: η επιβράδυνση στη φωνολογική εξέλιξη, η φωνολογική διαταραχή με σταθερά λάθη και η φωνολογική διαταραχή με ασταθή λάθη (Κωτσοπούλου, 2007). Μερικές αιτίες που προκαλούν την φωνολογική διαταραχή είναι η δυσκολία στην ακουστική αντίληψη, η ελλιπής ακουστική μνήμη και τα ελλιπή περιβαλλοντικά ερεθίσματα.

Εξελικτική δυσπραξία

Η εξελικτική δυσπραξία χαρακτηρίζεται από δυσκολία στον προγραμματισμό των κινήσεων των οργάνων της άρθρωσης κατά την προσπάθεια του ατόμου να σχηματίσει μια λέξη. Παρατηρείται δυσκολία στην διαδοχοκίνηση κατά την παραγωγή λέξεων και ως συνήθως παρατηρούνται περισσότερα λάθη σε μεγαλύτερες λέξεις. Επίσης τα άτομα με δυσπραξία κάνουν ασταθή λάθη, δυσκολεύονται στην εκκίνηση της ομιλίας, στην μίμηση και παρατηρείται γενικά αδυναμία συγχρονισμού των αρθρωτών της ομιλίας. Τα αίτια δεν είναι γνωστά.

Καθυστέρηση λόγου

Η καθυστέρηση λόγου είναι μια διαταραχή κατά την οποία το παιδί δεν εμφανίζει την τυπική ανάπτυξη του λόγου σύμφωνα πάντα με την χρονολογική του ηλικία. Όπως είναι γνωστό υπάρχουν συγκεκριμένα στάδια κατά τα οποία αναπτύσσεται ο λόγος και η ομιλία του παιδιού και χαρακτηρίζουν την φυσιολογική ανάπτυξη. Μερικές φορές μπορεί το παιδί να μην έχει κατακτήσει κάποιο στάδιο το οποίο θα έπρεπε σύμφωνα με την τυπική γλωσσική ανάπτυξη, ωστόσο δεν είναι πάντα ανησυχητικό αφού το κάθε παιδί είναι διαφορετικό. Λόγος ανησυχίας υφίσταται εφόσον υπάρχει μεγάλη απόκλιση της ηλικίας του παιδιού σε σχέση με τις δεξιότητες που έχει κατακτήσει.

Αφασία

Η αφασία προκαλείται από εγκεφαλική βλάβη και χαρακτηρίζεται από απώλεια ή εξασθένηση του λόγου. Σύμφωνα με το διαχωριστικό σύστημα Boston υπάρχουν οκτώ είδη αφασίας: αφασία τύπου Broca, Wernicke, αγωγής, καθολική, διαφλοιική κινητική, διαφλοιική αισθητηριακή, μικτή, ανομική (Καμπανάρου, 2008) όπου και ο κάθε τύπος έχει ξεχωριστά χαρακτηριστικά συμπτώματα. Στους διάφορους τύπους μπορεί να επηρεάζεται συνήθως η ροή του λόγου, η επανάληψη, η κατονομασία, η γλωσσική κατανόηση, το λεξιλόγιο, η γραφή, η ανάγνωση και η ακουστική κατανόηση.

Νοητική υστέρηση ή νοητική καθυστέρηση

Η νοητική καθυστέρηση είναι μια παθολογική κατάσταση, που οφείλεται, κυρίως, σε δυσλειτουργίες του αυτόνομου και του κεντρικού νευρικού συστήματος και επηρεάζει την

νοητική αναπτυξιακή πορεία του ατόμου, κάτι που συνάδει και με την ανάπτυξη και εξέλιξη των γνωστικών λειτουργιών. Ο όρος καθυστέρηση υποδηλώνει ένα διαφορετικό ρυθμό νοητικής ανάπτυξης κάτι που μεταφράζεται, γενικά, στη ζωή των ατόμων αυτών ως ελλείψεις έως ανύπαρκτες κοινωνικές δεξιότητες και μερικές έως και πολλές αδυναμίες στον τομέα της επικοινωνίας αλλά και της αυτοεξυπηρέτησης. Όσον αφορά τον τομέα της επικοινωνίας τα άτομα με νοητική υστέρηση επηρεάζονται στην ανάπτυξη του λόγου όπου συναντώνται διαταραχές άρθρωσης και ευχέρειας λόγου, γλωσσική καθυστέρηση και διαταραχές στην ακουστική επεξεργασία. Επίσης μπορεί να συνυπάρχουν οι διαταραχές που προαναφέρθηκαν με διαταραχές στη συμπεριφορά όπως υπερκινητικότητα, ελλειμματική προσοχή και αυτιστικά χαρακτηριστικά συμπεριφοράς. Όπως κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός έτσι και κάθε περίπτωση νοητικής καθυστέρησης είναι διαφορετική καθώς και τα αίτια είναι διαφορετικά. Η πιο διαδεδομένη προσπάθεια ταξινόμησης της νοητικής καθυστέρησης έγινε με βάση «μετρήσιμο» κοινό χαρακτηριστικό των ατόμων με νοητική καθυστέρηση που δεν είναι άλλο από το δείκτη νοημοσύνης (IQ). Οι κατηγορίες αυτής της μορφής ταξινόμησης είναι οι παρακάτω: ελαφρά (ήπια) νοητική καθυστέρηση, μέτρια (μέση) νοητική καθυστέρηση, σοβαρή νοητική καθυστέρηση και βαριά νοητική καθυστέρηση με δείκτες νοημοσύνης 50-55 έως 70, 35-40 έως 50-55, 20-25 έως 35-40 και κάτω από 20-25 αντίστοιχα.

Σύνδρομο Down

Το σύνδρομο Down προκαλείται από την παρουσία ενός ακόμη επιπλέον χρωμοσώματος 21 γι' αυτό και ονομάζεται και χρωμοσωμική διαταραχή. Η γέννηση παιδιών με σύνδρομο Down σχετίζεται συχνά με το γεγονός ότι οι μητέρες τους ήταν σχετικά μεγάλες σε ηλικία κατά την εγκυμοσύνη. Τα χαρακτηριστικά των ατόμων με σύνδρομο Down είναι εμφανή. Έχουν στρογγυλό επίπεδο πρόσωπο, σχιστά μάτια, μικρή μύτη και μικρό στόμα και η γλώσσα τους εξέχει λίγο. Η κινητική και γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών αυτών καθυστερεί και γενικά η ανάπτυξη τους σε διάφορους τομείς παραμένει ατελής. Τα άτομα με σύνδρομο Down εμφανίζουν νοητική υστέρηση. Επίσης παρατηρείται πρόβλημα στην βραχύχρονη μνήμη, στην ικανότητα σκέψης, και στην παραγωγή ομιλίας. Ωστόσο πρέπει να αναφερθεί ότι δεν έχουν εμφανίζουν όλα τα άτομα τα ίδια συμπτώματα αφού παίζει ρόλο όχι μόνο ο βαθμός νοητικής υστέρησης αλλά και γενικά διαφέρουν τα συμπτώματα από άτομο σε άτομο.

Τραυλισμός

Μια διαταραχή της ομιλίας είναι ο τραυλισμός. Ο τραυλισμός επηρεάζει την ροή της ομιλίας, τον ρυθμό και την προσωδία. Διακρίνονται πέντε επίπεδα του τραυλισμού: φυσιολογική διακοπή ροής (1,5-6 ετών), οριακός τραυλισμός (1,5-6 ετών), τραυλισμός σε αρχικό επίπεδο (2-8 ετών), τραυλισμός σε μεσαίο επίπεδο (6-13 ετών) και τραυλισμός σε προχωρημένο επίπεδο (14 ετών και άνω). Ανάλογα με το επίπεδο τραυλισμού τα συμπτώματα διαφέρουν τόσο σε πρωτεύουσες όσο και σε δευτερεύουσες συμπεριφορές. Οι πρωτεύουσες συμπεριφορές αφορούν στα χαρακτηριστικά της ομιλίας του ατόμου με τραυλισμό και οι δευτερεύουσες συμπεριφορές κυρίως στα συναισθήματα. Τα συνηθέστερα συμπτώματα του τραυλισμού είναι οι δυσρυθμίες, οι επαναλήψεις, τα μπλοκαρίσματα, οι επιμηκύνσεις ήχων, ένταση στο λάρυγγα, συναισθήματα ντροπής, φόβου, αντικαταστάσεις λέξεων, συμπεριφορές διαφυγής και απογοήτευση. Ο τραυλισμός μπορεί να είναι είτε νευρογενής είτε επίκτητος.

Μαθησιακές Διαταραχές

Σύμφωνα με το DSM IV οι μαθησιακές διαταραχές περιλαμβάνουν τις εξής κατηγορίες: διαταραχή της ανάγνωσης, διαταραχή μαθηματικών, διαταραχή γραπτής έκφρασης και μαθησιακή διαταραχή μη προσδιοριζόμενη αλλιώς. Πρόκειται για ένα ευρύ όρο που αναφέρεται σε ανομοιογενή ομάδα ατόμων με προβλήματα πρόσκτησης και χρήσης ικανοτήτων, γενικά.

Κατά τον Αλεξόπουλο (2005) υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στα προβλήματα λόγου και ομιλίας και των μαθησιακών προβλημάτων. Όπως διαφαίνεται υπάρχει μεγάλη πιθανότητα τα παιδιά που παρουσιάζουν διαταραχές λόγου και ομιλίας να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην διεκπεραίωση του σχολικού προγράμματος.

Οι μαθησιακές διαταραχές χωρίζονται σε 2 κατηγορίες: τις ακαδημαϊκές και τις μη ακαδημαϊκές διαταραχές. Όσον αφορά τις ακαδημαϊκές διαταραχές τα προβλήματα και οι δυσκολίες που προκύπτουν αφορούν τις δεξιότητες της ανάγνωσης, της αριθμητικής, της ορθογραφίας και γενικότερα του γραπτού λόγου στην γραφή και την έκθεση. Στις μη ακαδημαϊκές διαταραχές εμπίπτουν προβλήματα αντίληψης, μνήμης και οπτικοκινητικές δυσκολίες.

Τα παιδιά με μαθησιακές διαταραχές βιώνουν συχνά συναισθήματα φόβου, απογοήτευσης ή και θυμού. Μπορούν να καταλάβουν ότι οι συμμαθητές τους έχουν πιο έντονη επιθυμία για να μάθουν από ότι οι ίδιοι, μπορούν να αντιληφθούν την αμηχανία των γονιών τους στο να διαχειριστούν αυτό που συμβαίνει στο παιδί τους και αυτά τους προκαλούν έντονα αρνητικά συναισθήματα.

Συχνά με τις μαθησιακές διαταραχές εμφανίζονται και υπερκινητικότητα, ελλειμματική προσοχή, διαταραχές συμπεριφοράς και συναισθηματικές διαταραχές. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι μαθησιακές διαταραχές, οφείλονται στην κληρονομικότητα εντούτοις στις πλείστες των περιπτώσεων οι διαταραχές είναι εγγενείς στο άτομο. Οφείλονται δε σε διαφοροποιήσεις του κεντρικού νευρικού συστήματος.

Δυσλεξία

Ο όρος δυσλεξία αφορά την ειδική μαθησιακή δυσκολία της γλώσσας, δηλαδή την αποτυχία στην ορθή αποκωδικοποίηση της ανάγνωσης και στην ορθογραφημένη γραφή. Η δυσλεξία δεν συνδέεται με άλλες οργανικές ή διανοητικές διαταραχές και για αυτό το λόγο παρατηρείται ότι τα παιδιά με δυσλεξία δεν αναπτύσσουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες στον τομέα της ανάγνωσης, της γραφής και της ορθογραφίας στο αναμενόμενο των διανοητικών τους ικανοτήτων. Με λίγα λόγια τα παιδιά αυτά αν και έχουν τα προσόντα, και φοιτούν σε κανονικές τάξεις έχοντας ευκαιρίες μάθησης, αποτυγχάνουν ή καλύτερα επηρεάζονται, εξαιτίας αυτής της δυσκολίας, στη μάθηση του γραπτού λόγου. Σε ξεχωριστή κατηγορία ανήκει η διαταραχή που εκδηλώνεται ως δυσκολία στην απόκτηση της δεξιότητας για ανάγνωση, με την ονομασία ειδική εξελικτική δυσλεξία (Πόρποδας, 1997). Η δυσλεξία δεν συνεπάγει δυσκολίες στην κατανόηση είτε του γραπτού είτε του προφορικού λόγου. Η δυσλεξία χαρακτηρίζει τα άτομα τα οποία παρουσιάζουν δυσκολίες στην επακριβή «μεταφορά» των φωνημάτων σε γραφήματα. Λογικό επακόλουθο είναι και η εμφάνισή της ανεξάρτητα από τη γλώσσα προέλευσης του γραπτού λόγου που χρησιμοποιεί ένα άτομο με δυσλεξία.

Τα συμπτώματα της δυσλεξίας δεν εμφανίζονται σε όλα τα άτομα με την ίδια ένταση και στον ίδιο βαθμό και δεν εξυπακούεται ότι κάποιος ο οποίος έχει δυσλεξία θα εμφανίσει όλα τα συμπτώματα. Ένα χαρακτηριστικό σύμπτωμα της δυσλεξίας είναι η δυσκολία στην διάκριση δεξιού και αριστερού και αυτό είναι εμφανές κατά την εκτέλεση εντολής που εμπεριέχει το «δεξί» ή «αριστερό». Επίσης τα άτομα με δυσλεξία δυσκολεύονται να κατανοήσουν όρους όπως η διαδοχή και η σειρά γεγονός που φέρνει σε ιδιαίτερα δύσκολη

θέση ιδίως τα παιδιά όταν βρίσκονται στο σχολικό τους περιβάλλον. Χαρακτηριστικά συμπτώματα της δυσλεξίας είναι επίσης η σύγχυση ως προς το κυρίαρχο μάτι και χέρι, η έλλειψη χωροχρονικού προσανατολισμού και η μειωμένη οπτικοακουστική αντίληψη.

Τα αίτια αυτής της διαταραχής δεν είναι ξεκάθαρα και συγκεκριμένα. Αυτό που μπορεί να ειπωθεί μάλλον με ασφάλεια είναι πως δεν οφείλεται αποκλειστικά σε κληρονομικό παράγοντα ούτε αποκλειστικά σε επίκτητο παράγοντα (Ζερβός, 2005) .

Η δυσλεξία αντιμετωπίζεται σε διάφορα στάδια και αν η παρέμβαση γίνει έγκαιρα η πρόοδος είναι μεγάλη αν και δεν μπορούμε να πούμε ότι «θεραπεύεται» πλήρως.

Διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές

Στις Διάχυτες Αναπτυξιακές Διαταραχές σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό από το DSM IV περιλαμβάνονται πέντε διαταραχές:

1. ο αυτισμός (Autism)
2. το σύνδρομο Asperger (Asperger Syndrome)
3. το Σύνδρομο Rett (Rett Syndrome)
4. η Παιδική Αποδιοργανωτική Διαταραχή (Childhood Disintegrative Disorder)
5. η Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή- μη προσδιοριζόμενη αλλιώς (P.D.D.-N.O.S., Pervasive Developmental Disorder- not otherwise specified)

Τα άτομα με διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές βιώνουν προβλήματα κοινωνικοποίησης, γλώσσας και νόησης και συνήθως μπορούν να αναγνωριστούν εύκολα.

ΔΙΑΧΥΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα ασχοληθώ εκτενώς με τις τρεις από τις πέντε διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές. Ο αυτισμός, το σύνδρομο Asperger και το σύνδρομο Rett είναι οι πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις αυτής της κατηγορίας.

Αυτισμός

Ο αυτισμός είναι μια διαταραχή που εμφανίζεται στην προσχολική ηλικία και επηρεάζει την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση. Σύμφωνα με το DSM IV τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι η δυσκολία στην επικοινωνία, η απουσία αλληλεπίδρασης με άλλα άτομα και οι στερεότυπες συμπεριφορές και δραστηριότητες. Τα άτομα με αυτισμό συνήθως δεν αποκτούν ποτέ την ικανότητα της ομιλίας. Μια μικρή μερίδα η οποία αναπτύσσει ομιλία χαρακτηρίζεται από επαναλήψεις λέξεων δηλαδή ηχολαλία. Τα άτομα αυτά δεν αλληλεπιδρούν με άλλα άτομα και δεν έχουν βλεμματική επαφή. Επίσης παρατηρείται μειωμένο κοινωνικό παιχνίδι και γενικά είναι αποστασιοποιημένοι, δεν έχουν ενδιαφέρον για την δημιουργία κοινωνικών σχέσεων και έτσι παρουσιάζονται προβλήματα κοινωνικοποίησης. Είναι εμφανές πως αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο πραγματολογικό μέρος της γλωσσικής τους ικανότητας, καθώς και στη συζήτηση αλλά και στην κατανόηση των προθέσεων των άλλων. Οι στερεότυπες συμπεριφορές τους είναι ένα χαρακτηριστικό το οποίο δείχνει εμμονή είτε για ένα συγκεκριμένο αντικείμενο είτε για μια συνήθεια. Μπορούν να περάσουν πολλές ώρες σε στερεοτυπικές συμπεριφορές και αν κάποιος τους διακόψει η αναμενόμενη αντίδραση είναι να ξεσπάσουν άσχημα θυμώνοντας.

Σε έρευνα των Robins et al (2001), επισημαίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών που αξιολογήθηκαν και αναγνωρίστηκε ότι πάσχουν από μια μορφή διάχυτης αναπτυξιακής διαταραχής, προέρχονταν κυρίως από την κατηγορία του αυτισμού.

Επίσης, είναι αξιοσημείωτο και θα πρέπει να καταγράφει πως τα συμπτώματα του αυτισμού διαφέρουν ανάλογα με τις περιστάσεις και από περίπτωση σε περίπτωση. Ωστόσο δίνεται μεγάλη έμφαση στο ότι τα συμπτώματα της συγκεκριμένης διαταραχής στον τομέα

της γλώσσας και της κοινωνικοποίησης αυτών των ατόμων δεν είναι συνήθως ορατά κατά τα πρώτα χρόνια ενός παιδιού. Επομένως, τα πρώτα γλωσσικά και επικοινωνιακά σημάδια και συμπτώματα της συγκεκριμένης διάχυτης αναπτυξιακής διαταραχής ξεκινούν να γίνονται εμφανή κατά την προσχολική ηλικία οπότεν και τα παιδιά έρχονται σε επαφή με άλλα άτομα και δρουν μέσα σε ένα κοινωνικό σύνολο (Robins et al 2001).

Επιπλέον, είναι ουσιώδης η έγκαιρη διάγνωση της ύπαρξης αυτισμού σε όσο το δυνατό μικρότερη ηλικία ούτως ώστε να υπάρξει παρέμβαση για την αντιμετώπιση των συμπτωμάτων του.

Το σύνδρομο Asperger

Το σύνδρομο του Asperger είναι μια διαταραχή που σχετικά πρόσφατα έχει προσδιοριστεί και καταγράφει. Η έρευνα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο. Τα άτομα με αυτού του είδους τη διαταραχή παρουσιάζουν διάφορα και ποικίλα χαρακτηριστικά. Οι κοινωνικές δεξιότητες είναι ένας τομέας όπου παρουσιάζουν δυσκολίες. Παρατηρείται μια ανικανότητα στη δημιουργία κοινωνικών σχέσεων και συνήθως τα άτομα αυτά έχουν ασυνήθιστες συμπεριφορές. Δυσκολεύονται να δημιουργήσουν φιλικές σχέσεις, αν και το επιθυμούν, και να κατανοήσουν τις προθέσεις, τις εκφράσεις, τις χειρονομίες και γενικά τα συναισθήματα άλλων ανθρώπων. Υπάρχει δηλαδή μπορούμε να πούμε μια δυσκολία ως προς την προσέγγιση. Αποτυγχάνουν να αποκωδικοποιήσουν και να κατανοήσουν τους κοινωνικούς κανόνες είτε είναι στα πλαίσια του παιχνιδιού με συνομηλίκους τους ή γενικά στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Γι' αυτό και πολλές φορές χαρακτηρίζονται ότι κοινωνικά συμπεριφέρονται με αφέλεια, με ιδιορρυθμία και με εκκεντρικότητα.

Ένας άλλος τομέας δυσκολίας είναι ο λόγος και η επικοινωνία. Παρόλο που αρκετά άτομα με Asperger δεν έχουν πρόβλημα στην ανάπτυξη του λόγου, αντιμετωπίζουν προβλήματα στην επικοινωνία.

Τα άτομα με σύνδρομο Asperger έχουν ανάγκη να υπάρχει ηρεμία στην καθημερινότητα τους και να ακολουθούν μια συγκεκριμένη ρουτίνα, ένα πρόγραμμα. Οι μεταβατικές καταστάσεις και οι αλλαγές, τους δημιουργούν άγχος και μπορεί να ξεσπάσουν με οργή.

Από την άλλη μεριά, αυτά τα άτομα έχουν «αδιαίτερα ενδιαφέροντα», όπως τη συλλογή αντικείμενων ή πληροφοριών για συγκεκριμένα θέματα. Τα ενδιαφέροντα τους αυτά αναφέρουν στις συζητήσεις τους μέχρι του σημείου εμμονής. Αυτά τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα τους μπορεί πολλές φορές να γίνει και το επάγγελμα τους.

Όσον αφορά τις «γνωστικές τους δεξιότητες» παρουσιάζουν αρκετές ιδιαιτερότητες. Έχουν πολύ καλή μακροπρόθεσμη μνήμη, ειδικά σε θέματα που είναι του ενδιαφέροντος τους. Πολλά παιδιά έχουν ιδιαίτερες ικανότητες στα μαθηματικά ή στις ξένες γλώσσες. Τα άτομα αυτά έχουν φυσιολογική νοημοσύνη – πολλές φορές και πολύ υψηλή - και πολλοί από αυτούς (αν και όχι όλοι), έχουν κάποια εξαιρετική ικανότητα ή ταλέντο σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Το φανταστικό παιχνίδι των παιδιών είναι μοναχικό και παρουσιάζει ασυνήθιστα χαρακτηριστικά.

Σύνδρομο Rett

Το σύνδρομο Rett είναι μια προοδευτική νευρολογική διαταραχή και εμφανίζεται κυρίως σε κορίτσια. Εμφανίζεται κυρίως με βαριά νοητική υστέρηση και κινητική αναπηρία και είναι χαρακτηριστικό το συνεχές σφίξιμο των χεριών. Επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την επικοινωνία και τις κινήσεις του σώματος. Ανακαλύφθηκε πως ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων με σύνδρομο Rett εμφανίζουν μεταλλάξεις στο γονίδιο MECP2 του X χρωμοσώματος στο Xq28. Παρόλα αυτά, η ακριβής αιτιολογία του συνδρόμου δεν έχει βρεθεί ακόμα αν και απορρίπτεται το γεγονός να οφείλεται σε ψυχολογικούς παράγοντες. Η ανωμαλία στο

χρωμόσωμα X συνιστά αιτία θανάτου για όλα τα αγόρια, για αυτό και η διαταραχή εμφανίζεται μόνο σε κορίτσια. Το σύνδρομο Rett παρουσιάζεται από τη γέννηση του παιδιού αλλά γίνεται ευδιάκριτο κατά το δεύτερο έτος ζωής.

Τα τυπικά χαρακτηριστικά είναι το παιδί να παρουσιάζει κανονική πρόοδο όσον αφορά την ψυχοκινητική εξέλιξη μέχρι ενός έτους, μετά μια μικρή περίοδο στασιμότητας και ακολούθως μία περίοδο παλινδρόμησης. Το κρανίο αναπτύσσεται αργά και οι κινήσεις του παιδιού φαίνεται να χειροτερεύουν με την πάροδο του χρόνου γεγονός που δυσκολεύει την βάδιση και παρατηρούνται αυτιστικές τάσεις.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Άτομα που βιώνουν διαταραχές επικοινωνίας αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην παραγωγή, επεξεργασία και κατανόηση του προφορικού λόγου, καθώς και στη χρήση και την κατανόηση του λόγου σε συγκεκριμένα επικοινωνιακά πλαίσια. Τέτοιου είδους δυσκολίες οφείλονται είτε σε πρωτογενείς διαταραχές του λόγου και της ομιλίας, είτε είναι άμεσα συνυφασμένες με ευρύτερες μαθησιακές δυσκολίες, είτε αποτελούν το απότοκο άλλων καταστάσεων, όπως διαταραχών της ακοής ή άλλων συνδρόμων, όπως ο αυτισμός. Κατά τους Levitas κ.ά. (2007), άτομα που βιώνουν ευρύτερες διαταραχές αντιμετωπίζουν το μεγαλύτερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού στην Ευρώπη, καθώς συχνά αποκλείονται από το κοινωνικό γίγνεσθαι. Οι ίδιοι ερευνητές ορίζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό ως μια σύνθετη και πολυδιάστατη διαδικασία, η οποία εμπερικλείει την άρνηση πρόσβασης σε δικαιώματα, πόρους, υπηρεσίες και κοινωνικά αγαθά, καθώς και την απουσία ενεργούς συμμετοχής στις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές ή πολιτισμικές αρένες. Αδιαμφισβήτητα, ο κοινωνικός αποκλεισμός επηρεάζει την ποιότητα ζωής των ατόμων, και παρεμποδίζει την κοινωνική ισότητα και συνοχή (Hogg & Vaughan, 2008).

Η έννοια της κοινωνικής απόρριψης και του κοινωνικού αποκλεισμού εντοπίζεται στον αντίποδα της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, νοώντας «την αμοιβαία επίδραση μεταξύ ατόμων με στόχο το συντονισμό (προσαρμογή) της συμπεριφοράς των συμμετεχόντων αναφορικά με τη συγκεκριμένη δράση της συνεργασίας των (συν)μετεχόντων» (Ζώνιου-Σιδέρη, 1998). Ορίζουμε συνεπώς την κοινωνική αλληλεπίδραση ως την παρουσία συνειδητής διάδρασης μεταξύ ατόμων που (συμ)βιώνουν εντός ενός συγκεκριμένου κοινωνικού πλαισίου (Γκότοβος, 1990) ή απλούστερα ως την ύπαρξη διαπροσωπικών σχέσεων (Κοκκινάκη, 2006). Ως εκ τούτου, θεωρούμε την κοινωνική απόρριψη και τον αποκλεισμό ως την ανύπαρκτη, ή/και τη μερική, ή/και την ασύμμετρη παρουσία αμοιβαίων κοινωνικών επιρροών και επιδράσεων. Κατά τη Messiou (2006, 2011), τα άτομα εκλαμβάνουν την κοινωνική τους απόρριψη ή αλλιώς την περιθωριοποίησή τους με διαφορετικούς τρόπους. Παρόλο που κάποια άτομα αναγνωρίζουν την περιθωριοποίησή τους και καταβάλουν προσπάθειες να μεταβάλουν την προαναφερόμενή τους κατάσταση, άλλα άτομα (τα οποία δύναται να χαρακτηριστούν ως κοινωνικά περιθωριοποιημένα με βάση το βιβλιογραφικό ορισμό) είτε δεν 'αισθάνονται' ως κοινωνικά απομονωμένοι, είτε παρουσιάζονται απρόθυμοι να το παραδεχτούν.

Αναντίρρητα, ο κοινωνικός αποκλεισμός δύναται να επιφέρει αρνητικές ψυχοκοινωνικές συνέπειες στα άτομα που βιώνουν διαταραχές επικοινωνίας (Δράκος, 1999). Η ύπαρξη διάχυτων επικοινωνιακών διαταραχών αποτελεί τροχοπέδη στην ευρύτερη

κοινωνική αλληλεπίδραση που πραγματοποιείται μέσω μιας διαλεκτικής διαδικασίας. Ως εκ τούτου, τα εμπλεκόμενα άτομα συχνά αντιμετωπίζουν αυξημένα επίπεδα άγχους και ανασφάλειας (ICAN, 2009). Χαρακτηριστικά, οι Messenger κ.ά. (2004) σε έρευνά τους αναφορικά στη σχέση κοινωνικού άγχους και δυσαρθρίας, υποδηλώνουν ότι το κοινωνικό άγχος δεν αποτελεί μόνο παράγωγο (και αποτέλεσμα) της δυσαρθρίας, αλλά συχνά προκαλεί ή και ενισχύει τη διαταραχή αυτή. Κατά την Κοκκινάκη (2006: 301) όταν τα άτομα αυτά βρίσκονται σε συνθήκες άγχους, «αισθάνονται αβεβαιότητα για το ποια είναι η σωστή αντίδραση και για το αν τα συναισθήματά τους είναι δικαιολογημένα».

Εν τη ποσοτική ή και ποιοτική έλλειψη διαπροσωπικών σχέσεων λόγω επικοινωνιακών διαταραχών, ελλοχεύει ο κίνδυνος της συναισθηματικής απομόνωσης, γνωστής και ως «μοναξιάς», η οποία με τη σειρά της συνδέεται με εκδηλώσεις απόγνωσης, πανικού και εγκατάλειψης, κατάθλιψης, ανίας και αυτό-απαξίωσης (Κοκκινάκη, 2006). Τα άτομα που αντιμετωπίζουν ευρύτερες επικοινωνιακές διαταραχές αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο να αντιμετωπίσουν αυτό που ο Weiss (1975) ονομάζει κοινωνική απομόνωση, δηλαδή η περιορισμένη σύναψη φιλικών δεσμών σε ένα κοινωνικό πλαίσιο, αλλά και συναισθηματική απομόνωση, δηλαδή την απουσία ικανοποιητικού ερωτικού συντρόφου. Πέραν των συναισθηματικών και ψυχολογικών επιπτώσεων, τόσο η κοινωνική, όσο και η συναισθηματική απομόνωση μπορεί να επιφέρουν επιπλέον αρνητικές συνέπειες στη σωματική υγεία του ατόμου (Κοκκινάκη, 2006). Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι υπάρχει ακόμη και ο κίνδυνος έκθεσης αυτών των ατόμων σε εξαρτησιογόνες ουσίες.

Χρήζει ιδιαίτερης προσοχής η επιμέρους ανάλυση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης των παιδιών που αντιμετωπίζουν διαταραχές στο λόγο και την ομιλία. Τα συμπεράσματα ερευνών που έχουν διεξαχθεί τόσο σε ελληνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο, συμμαρτυρούν το χαμηλό κοινωνικό στάτους των παιδιών που βιώνουν διαταραχές επικοινωνιακού τύπου (ICAN, 2009). Εντούτοις, η Ajodhia-Andrews (2009) στην έρευνα που διεξήγαγε αναφορικά στην αντίληψη που είχε διαμορφώσει για τη σχολική ζωή, ένα παιδί το οποίο δεν χρησιμοποιεί την ομιλία ως μέσο επικοινωνίας, αποφάνθηκε ότι το παιδί (το οποίο φοιτούσε σε σχολείο του «δεσπόζοντος ρεύματος») επέλεξε τόσο αρνητικά, όσο και θετικά συναισθήματα για να σκιαγραφήσει τη συναισθηματική του κατάσταση έναντι των συμμαθητών, του δασκάλου και των φίλων του. Επιπροσθέτως, οι έρευνες των Curtin και Clarke (2005), καθώς και των Cooney κ.ά. (2006) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι παιδιά με ευρύτερες διαταραχές, συμπεριλαμβανομένων των διαταραχών επικοινωνιακού τύπου, βιώνουν το στιγματισμό και την περιθωριοποίηση σε μικρότερο βαθμό όταν φοιτούν σε «ξεχωριστά» σχολεία, παρά σε σχολεία του δεσπόζοντος ρεύματος.

Κατά τους Lindsay κ.ά. (2007), οι ευρύτερες διαταραχές του λόγου, της γλώσσας, και της επικοινωνίας μπορούν να «φθείρουν» την αυτοεκτίμηση του παιδιού, επιβραδύνοντας τη μαθησιακή διαδικασία και επηρεάζοντας αρνητικά την ακαδημαϊκή επιτυχία των παιδιών αυτών. Επιπλέον, παρεμποδίζουν την κοινωνική συμπερίληψη των παιδιών και γενικότερα τη συμπεριφορά τους. Παιδιά με διαταραχές του λόγου και της ομιλίας, συχνά βιώνουν υψηλά επίπεδα άγχους, καθώς γίνονται θύματα εκφοβισμού (Johnson, 2012). Σε μια άλλη εκδοχή, τα παιδιά αντιδρούν στο σχολικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση, εκδηλώνοντας επιθετικές στάσεις (Gilmour κ.ά, 2004). Επίσης, οι Humber και Snow (2001) ισχυρίζονται ότι οι διαταραχές λόγου και επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσουν ακόμη και σε παραβατικές συμπεριφορές, αλλά και σε πρόωρη εγκατάλειψη του σχολικού συστήματος.

Λαμβάνοντας υπόψη την ανάλυση αναφορικά στις ψυχολογικές επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσουν οι ευρύτερες επικοινωνιακές διαταραχές στα ίδια τα άτομα που τις

βιώνουν, θα ήταν πρόπον να αναλυθούν και τις ψυχολογικές επιπτώσεις που μπορεί να προκληθούν στις οικογένειες των ατόμων αυτών.

ΟΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ, ΣΤΟΥΣ ΚΟΛΠΟΥΣ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Κατά τη Ζώνιου-Σιδέρη (1998) στο οικογενειακό συγκείμενο εντοπίζονται τρεις υποομάδες: (α) το ζευγάρι, (β) οι γονείς και τα παιδιά, και (γ) τα αδέρφια. Οι ενδοοικογενειακές σχέσεις ρυθμίζονται δυνητικά από τις σχέσεις αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μεταξύ των μελών της οικογένειας, εντός και μεταξύ των προαναφερομένων υποομάδων. Οι επιμέρους προσωπικότητες, καθώς και το αξιακό σύστημα που υιοθετείται από το κάθε μέλος της οικογένειας αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες στη ρύθμιση των οικογενειακών αλληλεπιδράσεων. Συνεπώς το είδος της οικογενειακής αλληλεπίδρασης με το άτομο που παρουσιάζει ευρύτερες επικοινωνιακές διαταραχές επηρεάζεται σαφέστατα από την προσωπικότητα όχι μόνο του ίδιου του ατόμου, αλλά και των υπολοίπων μελών της οικογένειας.

Η ανατροφή ενός παιδιού που αντιμετωπίζει ευρύτερες διαταραχές επικοινωνιακού τύπου μπορεί να αποτελεί μια αγχωτική διαδικασία για τους γονείς. Πρωταρχική πηγή άγχους αποτελεί η διερώτηση των γονέων κατά πόσον ευθύνονται για τις διαταραχές που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους (Luterman, 2008). Η ενοχική αυτή στάση των γονέων πηγάζει από την ανάγκη τους να εντοπίσουν την αιτία της διαταραχής. Η ενοχική στάση μπορεί να διαδεχθεί από συναισθήματα κατάθλιψης ή και θυμού. Οι γονείς συχνά νιώθουν αβοήθητοι στο να αντιμετωπίσουν την κατάσταση με αποτέλεσμα να θλίβονται ή να θυμώνουν. Σε μερικές περιπτώσεις, ο θυμός στρέφεται ακόμη και προς το ίδιο το παιδί που αντιμετωπίζει τη διαταραχή. Η Λαμπροπούλου (2008) αναφέρει ότι ο θυμός προς το παιδί μπορεί να πάρει τη μορφή είτε επιθετικής στάσης, είτε υπερπροστασίας και κτητικότητας.

Σε μια άλλη περίπτωση, ένας γονέας ο οποίος βρίσκεται σε κατάσταση άρνησης της διαταραχής που αντιμετωπίζει το παιδί του, είναι πιθανόν «να μην δεχθεί να μάθει τρόπους για να επικοινωνήσει με το παιδί του» (Λαμπροπούλου, 2008: 16). Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ένας γονέας μπορεί να βιώνει αισθήματα ανασφάλειας και ανησυχίας για το μέλλον (τόσο σε προσωπικό, όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο) των παιδιών τους (Prizant & Meyer, 1993). Αγχωτική για τους γονείς μπορεί να είναι και η παρέμβαση των ειδικών (π.χ. λογοθεραπευτών, ιατρών, ειδικών εκπαιδευτικών, ψυχολόγων κτλ) καθότι αισθάνονται να χάνουν την κυριότητα της οικογενειακής τους ζωής. Η αποδοχή της κατάστασης παίζει καθοριστικό ρόλο στην εξεύρεση των συναισθηματικών ισορροπιών εντός της οικογένειας.

Έντονες ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις εμφανίζονται και στην περίπτωση ζευγαριών στα οποία επικοινωνιακές διαταραχές πλήττουν τον ένα εκ των δύο συντρόφων ως αποτέλεσμα κάποιας επίκτητης κατάστασης (π.χ. δυστύχημα, ασθένεια). Συχνά τέτοιου είδους αλλαγές είναι απροσδόκητες, ξαφνικές και ανεπιθύμητες και συνεπώς αγχογόνες. Καταστάσεις άρνησης, θυμού, κατάθλιψης και ενοχής συχνά παρουσιάζονται στο/στη σύζυγο του ατόμου που αντιμετωπίζει την επικοινωνιακή διαταραχή ως επίκτητη κατάσταση, αλλά και στον ίδιο τον πάσχοντα. Ως εκ τούτου, είναι πιθανόν να υπάρξει ένταση μεταξύ του ζευγαριού, αλλά και εντός της ευρύτερης οικογένειας (Shame, 1989). Τα παιδιά μπορεί να αισθανθούν

παραμελημένα και να τους είναι δύσκολο να αποδεχτούν το γονέα με τον οποίο δύσκολα μπορούν να επικοινωνήσουν. Η διαταραχή στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας δύναται να αποτελέσει τροχοπέδη όχι μόνο στη θεραπεία των επικοινωνιακών διαταραχών, αλλά και στην κοινωνική ένταξη του ατόμου. Κρίνεται συνεπώς απαραίτητη η ανάγκη κοινωνικοποίησης και δημιουργίας κοινωνικών σχέσεων των ατόμων με διαταραχές και ενώ επιβάλλεται η ανάγκη ψυχολογικής υποστήριξής τους.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ FACEBOOK

“Φύσει μὲν ἔστιν ὁ ἄνθρωπος ζῷον πολιτικόν”, δηλαδή ο άνθρωπος από τη φύση του, είναι πολιτικό και κοινωνικό όν όπως έχει πει ο μεγάλος φιλόσοφος Αριστοτέλης. Δεν μπορεί να ζήσει μόνος του αλλά νιώθει την αδήριτη ανάγκη να συνυπάρξει με τους γύρω του. Αυτός ο ορισμός φανερώνει την έμφυτη τάση του να θέλει να είναι μέρος μιας πολιτικής κοινωνίας. Έτσι, ανέκαθεν προσπαθούσε να βρει τρόπους συνύπαρξης του με τους άλλους ανθρώπους και η ευτυχία του ως επί το πλείστον κρίνεται από αυτό. Αν αποπειραθούμε να αναλύσουμε το φαινόμενο του Facebook, η αλήθεια είναι ότι η τόσο μεγάλη του επιτυχία έγκειται ακριβώς πάνω σε αυτήν την αρχή. Στην ανάγκη του ανθρώπου δηλαδή να είναι μέρος της κοινωνίας. Φυσικά, εύλογα μπορεί να αναρωτηθεί κάποιος αν το Facebook είναι μέρος της κοινωνίας.

Το Facebook είναι ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης, άρα ο άνθρωπος που συμμετέχει σε αυτό, απολαμβάνει τις χαρές που θα απολάμβανε και στην «πραγματική» κοινωνία. Για αυτό άλλωστε μετρά εκατομύρια χρήστες σε ολόκληρο τον κόσμο. Εντούτοις, αναρωτήθηκε ποτέ κανείς, πώς ένα μέσον όπως το Facebook έχει τόσο ραγδαία απήχηση και ανάπτυξη; Γιατί τόσοι πολλοί άνθρωποι θέλουν να γίνουν μέλη αυτής της διαδικτυακής κοινωνίας;

Καταρχάς, ο πιο σημαντικός παράγοντας κατά την άποψη μου, είναι ότι δίνει στον άνθρωπο τη δυνατότητα να είναι μέλος, να ανήκει δηλαδή σε αυτή την κοινωνία συνεπώς ικανοποιεί την έμφυτη τάση του να ανήκει κάπου. Από προσωπική εμπειρία οφείλω να ομολογήσω ότι δημιούργησα λογαριασμό στο Facebook για να διατηρήσω επαφή με παλιούς συμμαθητές, συμφοιτητές κλπ. Φαντάζομαι ότι πολλοί από τους χρήστες του έχουν δημιουργήσει λογαριασμό για αυτόν τον λόγο. Στην συνέχεια όμως τα πράγματα άλλαξαν. Το Facebook σου δίνει την δυνατότητα να γνωρίσεις νέους ανθρώπους και να δημιουργήσεις καινούριες σχέσεις. Γνωρίζεις ανθρώπους που μοιράζεσαι τις ίδιες σκέψεις, ενδιαφέροντα κλπ κι έτσι έρχεσαι πιο κοντά και παραθέτω «είναι φανερό ότι το Διαδίκτυο διευκολύνει νέες σχέσεις, με το να εφοδιάζει τους ανθρώπους με ένα εναλλακτικό τρόπο να συνδέονται με τους άλλους που μοιράζονται τα ίδια ενδιαφέροντα και στόχους» (Ellison et al, 2007: 5). Κατακρίβειαν, μπορείς να αλλάξεις την «εικονική» σχέση σε πραγματική με το να συναντηθείς πρόσωπο με πρόσωπο με τον «εικονικό» σου φίλο ή φίλη. Αυτό ακριβώς υποστηρίζουν και οι Shaw και Gant (2002), σύμφωνα με τους οποίους με αυτόν τον τρόπο η σχέση εξελίσσεται και στα όρια της πραγματικής –μη εικονικής- κοινωνίας του φυσικού-μη εικονικού, πλαστού- κόσμου. Όπως αναφέρουν οι Parks and Floyd (1996) ένα τρίτο από τους χρήστες αργότερα συναντούν τους διαδικτυακούς τους συνομιλητές πρόσωπο με πρόσωπο. Όπως γράφουν «Από τα πορίσματα συνεπάγεται ότι οι σχέσεις που ξεκινούν διαδικτυακά σπάνια μένουν εκεί (διαδικτυακές)» (Ellison et al, 2007: 2)

Είναι γεγονός, ότι όλοι οι άνθρωποι λειτουργούμε διαφορετικά στην κοινωνία και στις διαπροσωπικές μας σχέσεις. Για κάποιους είναι πιο εύκολο να είναι κοινωνικοί και να δημιουργούν φιλίες και κοινωνικούς δεσμούς. Για άλλους είναι πολύ πιο δύσκολο γιατί ίσως είναι πιο ντροπαλοί και χρειάζονται πιο πολύ χρόνο να προσαρμοστούν και να είναι ο εαυτός τους. Το Facebook δίνει την δυνατότητα σε αυτούς τους ανθρώπους να είναι ο εαυτός τους χωρίς να νιώθουν ντροπή, άγχος ή φοβία και όλα αυτά γιατί νιώθουν ασφάλεια πίσω από την

οθόνη του υπολογιστή. Το πληκτρολόγιο τους δίνει τη δυνατότητα να γράφουν όσα δεν μπορούν να εκφράσουν με λόγια και αυτό είναι μεγάλο επίτευγμα. Όπως αναφέρουν οι Boyd και Ellison, «Αυτό που κάνει τα κοινωνικά δίκτυα μοναδικά δεν είναι ότι επιτρέπουν στους ανθρώπους να συναντηθούν με αγνώστους αλλά το ότι τους επιτρέπουν να αρθρώσουν ... Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων που διαφορετικά δεν θα δημιουργούνταν...» (Boyd & Ellison, 2007: 2).

Για μια μερίδα ανθρώπων το να μπορούν να ανοικτούν και να μοιραστούν τα προβλήματα και συναισθήματα τους με άλλους ανθρώπους φαντάζει πολύ δύσκολο έως βουνό. Συνεπώς είναι αναντίρρητα ευεργετικό για την ψυχική ευημερία να έχεις την δυνατότητα να ανοικτείς και να νιώσεις αποδεκτός/ή από τους άλλους, έστω και αν αυτό γίνεται από το Facebook. Όπως αναφέρουν οι έρευνες «οι διάφορες μορφές του κοινωνικού κεφαλαίου, συμπεριλαμβανομένων και δεσμών με φίλους και γείτονες, είναι συνδεδεμένες με δείκτες ευεξίας, όπως αυτοεκτίμησης και ικανοποίησης.» (Ellison et al, 2007: 4).

Συνεπώς, τα οφέλη που προσφέρει το Facebook στον άνθρωπο είναι μεγάλης σημασίας αφού τον κάνει να νιώθει αποδεκτος και μέρος έστω μιας διαδικτυακής κοινωνίας. Αν αναλογιστούμε ότι οι άνθρωποι νιώθουν μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση και ότι μοιράζονται τις ίδιες εμπειρίες με μια άλλη μερίδα ανθρώπων φανταστείτε πως θα νιώθουν τα άτομα με διαταραχές στην επικοινωνία και οι οικογένειες τους. Αυτοί περισσότερο απο τους άλλους ανθρώπους νιώθουν πιο έντονα την ανάγκη να γίνουν κατανοητοί και να είναι αποδεκτοί στην κοινωνία. Γιατί συμβαίνει αυτό: Για πολλούς και διάφορους λόγους. Ας πάρουμε για παράδειγμα τα άτομα που πάσχουν απο αυτισμό. Η διαφορά στην αντίληψη και την διεργασία αυτών των ατόμων εμποδίζουν την «τυπική» επικοινωνία όπως την γνωρίζουμε. Όπως αναφέρεται στο άρθρο *Autistic culture* «οι λέξεις και οι πράξεις των άλλων μπορεί να είναι απρόβλεπτες, ακαταλαβίστηκες και τρομακτικές» (Davidson, 2008: 5). Πολλοί άνθρωποι δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν ότι κάτι που για αυτούς είναι πολύ απλό και φυσιολογικό για κάποιους άλλους είναι τόσο δύσκολο να κατανοηθεί και συνάμα τρομακτικό. Ο Gunilla Gerald λέει συγκεκριμένα ότι « τα χαμόγελα των άλλων ήταν αρκετά για να με μπερδέψουν αλλά το γέλιο ήταν καταστροφικό, απότομο και απαίσιο σε μένα. Ήταν σαν τα πρόσωπά τους να έσπαζαν, τεράστια στόματα χωρίς καμιά προειδοποίηση. Ξαφνικά πολλά δόντια και δυνατοί θόρυβοι» (Davidson, 2008: 5). Είναι πραγματικά απίστευτο κάτι που στην πλειοψηφία του κόσμου φαντάζει να είναι πολύ θετικό και που θεωρούμε δεδομένο ότι ισχύει για όλους τους ανθρώπους, όπως είναι το γέλιο για παράδειγμα, να είναι κάτι αρνητικό και τρομακτικό για άλλους. Συνεπάγεται λοιπόν ότι αυτά τα άτομα δεν θα επιζητούν τις κοινωνικές επαφές γιατί δεν θα μπορούν να γίνουν κατανοητοί ούτε να καταλάβουν τους γύρω τους. Άρα θα απομονώνονται και θα νιώθουν ότι δεν ανήκουν κι ούτε έχουν κάποιο ρόλο στην κοινωνία. Καθιστάται συνεπώς απαραίτητη μιά άλλη μορφή επικοινωνίας που θα τους προσφέρει αυτό που επιζητάνε όλοι οι άνθρωποι και δεν είναι αλλο απο την αίσθηση του να ανήκεις κάπου και να μπορείς να επικοινωνήσεις με τους άλλους.

Κι εδώ ακριβώς μετατρέπονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πολύτιμα για αυτά τα άτομα. Καταρχήν έχουν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν με το πληκτρολόγιο και να τους δοθεί όσος χρόνος χρειάζεται για να αρθρώσουν τις σκέψεις τους κάτι που δεν είναι δυνατό στην τυπική προφορική επικοινωνία. Ένα άλλο στοιχείο εξίσου σημαντικό είναι ότι η επικοινωνία δεν γίνεται πρόσωπο με πρόσωπο άρα οι εκφράσεις του προσώπου που καθιστούν την επικοινωνία αδύνατη παύουν να υπάρχουν. Όπως αναφέρει η Davidson στο άρθρο της « Η επίδραση του διαδικτύου στους αυτιστικούς μπορεί μια μέρα να συγκριθεί με τη διάδοση της νοηματικής στους κωφούς» (Davidson, 2008: 6). Επομένως με το Facebook και το διαδίκτυο οι αυτιστικοί μπορούν να δημιουργήσουν την δική τους κοινωνία όπου θα μπορούν να συζητούν αυτά που τους απασχολούν και να νιώθουν όχι μόνο την αίσθηση της

ευεξίας αλλά και μέρος του συνόλου αφού θα είναι μέρος της δικής τους κοινωνίας. Με αυτό τον τρόπο δεν θα νιώθουν κοινωνικό αποκλεισμό ένα αίσθημα που είναι καταστροφικό για οποιοδήποτε άτομο που το οδηγεί σε κατάθλιψη και δεν λειτουργεί ευεργετικά στην ψυχοσύνθεση του. Οι Colineau και Paris (2010) δίνουν έμφαση στις διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ ασθενών που μοιράζονται ίδιες μορφές διαταραχών. Συγκεκριμένα τονίζουν ότι η χρήση του διαδικτύου, συμπεριλαμβανομένων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, συντείνουν στην ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ ομοιοπαθώντων, όπου και μπορούν να συζητήσουν θέματα που τους αφορούν. Επομένως είναι αξιόλογη η συνεισφορά του διαδικτύου όχι μόνο στο τομέα της έρευνας αλλά και στην ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των χρηστών όπως επίσης και στη δημιουργία ομάδων χρηστών που μοιράζονται κοινές ανησυχίες και προβληματισμούς, θέτοντας έτσι το διαδικτυακό ένα μέσω κοινωνικής συνεισφοράς.

Αν λοιπόν είναι ευεργετικό για αυτούς ανθρώπους φανταστείτε πόσο ευεργετικό θα είναι και για τις οικογένειες των ατόμων αυτών. Θα μοιράζονται και αυτοί τις εμπειρίες τους θα μιλάνε για αυτά που τους ανησυχούν καθώς θα ανταλλάζουν και απόψεις για φάρμακα ή γιατρούς που τους έχουν βοηθήσει. Θα ξέρουν και αυτοί ότι δεν είναι μόνοι τους αλλά και άλλα άτομα αγωνίζονται σαν αυτούς και νιώθουν ακριβώς αυτά που οι ίδιοι νιώθουν. Και όλα αυτά δεν γίνονται τοπικά. Το διαδίκτυο προσφέρει την δυνατότητα να υπερβούμε τα γεωγραφικά σύνορα και να συνομιλήσουμε με ανθρώπους από όλο τον κόσμο. Συγκεκριμένα «τα άτομα υπερβαίνουν τους υλικούς περιορισμούς και αναλαμβάνουν ένα πιο ενεργητικό ρόλο στην δημιουργία μιας δικής τους εικόνικης κοινωνίας και την θέση τους σε αυτήν» (Davidson, 2008: 3). Με αυτό τον τρόπο ο πόνος και τα προβλήματα παύουν να είναι τόσο μεγάλα αλλά συρρικνώνονται και οι άνθρωποι ανακουφίζονται.

Παρόλα τα οφέλη που προσφέρει το Facebook και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης γενικότερα, υπάρχουν και κάποια ερωτήματα ως προς αυτά. Για παράδειγμα, κάποιοι μπορούν να υποστηρίξουν ότι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να αποβούν καταστροφικά για τα άτομα με διαταραχές λόγου και τις οικογένειες τους, μιας και συχνά βρισκόμαστε αντιμέτωποι με περιστατικά όπου άνθρωποι βίωσαν αρνητικές εμπειρίες μέσω τέτοιων μέσων κοινωνικής δικτύωσης και η παραπληροφόρηση που συχνά γίνεται μέσω αυτών μπορεί να είναι μοιραία. Για παράδειγμα, πολλά άτομα μπορούν να πέσουν θύματα εκφοβισμού (bullying) και σε αυτές τις περιπτώσεις ο κίνδυνος είναι ακόμα μεγαλύτερος για άτομα που είναι στη σχολική ηλικία, όπου ο εκφοβισμός μπορεί να βρει διέξοδο ή και συνέχεια στις διαδικτυακές επαφές.

Επιπλέον, πολλά άτομα, και ιδιαίτερα τα άτομα με προβλήματα λόγου και επομένως επικοινωνίας, μπορούν πολύ εύκολα να εφησυχαστούν σε διαδικτυακές “φιλίες”, απομονώνοντας έτσι τους εαυτούς τους από πραγματικές φιλικές επαφές. Σύμφωνα με τους Shaw και Gant (2002), μειώνεται ολοένα και περισσότερο ο χρόνος που οι άνθρωποι περνούν για να επικοινωνήσουν πρόσωπο με πρόσωπο, έχοντας έτσι ως αποτέλεσμα την αποκοπή τους από την πραγματική κοινωνία και επικοινωνία. Υπάρχει επίσης ρίσκο, λόγω της αποδοχή αυτών των ατόμων μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αυτά τα άτομα να είναι σε κατάσταση ευφορίας και να εμπιστευτούν χωρίς ιδιαίτερο λόγο άλλους, διατρέχοντας τον κίνδυνο εκμετάλλευσης από αυτούς.

Επομένως η σημασία των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι πολύ μεγάλη για όλους και ειδικότερα για τα άτομα με διαταραχές επικοινωνίας και τις οικογένειες τους αφού μέσα από αυτά αλληλεπιδρούν με τους γύρω τους, δημιουργούν δεσμούς (φιλικούς και μη) και νιώθουν μέρος του συνόλου και της κοινωνίας. Ωστόσο, λόγω των κινδύνων που διατρέχουν

αυτά τα άτομα, η ανάγκη διαφύλαξης της προσωπικότητάς και του εαυτού τους γενικότερα μέσα από τη διαδικτυακή επικοινωνία είναι ορατή και πρέπει να τύχει άμεσης αντιμετώπισης.

IV. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ο διεθνώς αποδεκτός ορισμός της έρευνας με βάση το εγχειρίδιο Frascati είναι: «Έρευνα και πειραματική ανάπτυξη συνιστά η δημιουργική εργασία που επιτελείται σε συστηματική βάση ούτως ώστε να αυξηθεί το επίπεδο γνώσης, όπου συμπεριλαμβάνεται η γνώση του ανθρώπου, του πολιτισμού και της κοινωνίας και η χρήση αυτού του αποθέματος για την εκπόνηση νέων εφαρμογών». (www.sciencenews.gr)

Ο ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Ο σχεδιασμός της έρευνας είχε σκοπό να αντανakλά τα ερευνητικά ερωτήματα ώστε να βρούμε απαντήσεις σε αυτά. Ως καταλληλότερος τρόπος για την διερεύνηση των ερευνητικών στόχων θεωρήθηκε το survey (έρευνα) λαμβάνοντας υπόψη τόσο τα πλεονεκτήματα όσο και τα μειονεκτήματα του συγκεκριμένου τρόπου. Τα πλεονεκτήματα του survey (έρευνας): Ένα χαρακτηριστικό της έρευνας είναι η υψηλή αντιπροσωπευτικότητα. Οι έρευνες παρέχουν υψηλό επίπεδο όσον αφορά την ικανότητα να αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Σε σύγκριση με άλλες μεθόδους συλλογής δεδομένων, είναι σε θέση να εξάγουν δεδομένα τα οποία είναι κοντά στα ακριβή χαρακτηριστικά του περισσότερου πληθυσμού. Επίσης η έρευνα δίνει την δυνατότητα της εύκολης συλλογής δεδομένων. Μπορεί να χορηγηθεί στους συμμετέχοντες μέσα από πολλούς τρόπους όπως π.χ. το φαξ, email, Διαδίκτυο και οι ερευνητές είναι σε θέση να συλλέξουν δεδομένα από ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Ένα άλλο αξιοσημείωτο πλεονέκτημα της έρευνας θεωρείται η καλή στατιστική σημαντικότητα. Λόγω της υψηλής αντιπροσωπευτικότητας που επιφέρει η έρευνα είναι ευκολότερο να βρούμε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα σε σχέση με άλλες μεθόδους συλλογής δεδομένων. Επίσης παρέχει μεγαλύτερη ακρίβεια όσον αφορά την μέτρηση των δεδομένων (www.explorable.com). Ένας από τους σημαντικότερους λόγους που επιλέχθηκε η έρευνα είναι το γεγονός ότι υπάρχει ελάχιστη ή καθόλου υποκειμενικότητα του ερευνητή κατά την διεξαγωγή της σε αντίθεση με την μελέτη περίπτωσης.

Η μελέτη περίπτωσης είναι μια εμπειρική διαδικασία η οποία ερευνά ένα σύγχρονο φαινόμενο μέσα στο ίδιο του το περιβάλλον και έχει ως κύριο στόχο να επιτευχθεί η κατανόηση διαφόρων μεταβλητών όπως για παράδειγμα τον τρόπο αντίληψης, σκέψης, επιρροές περιβάλλοντος των συμμετεχόντων (Woodside, 2010:1). Σύμφωνα με τους Hodkinson & Hodkinson (2001) η μελέτη περίπτωσης διεξάγεται μέσα στο πραγματικό περιβάλλον των συμμετεχόντων και έχει ως αποτέλεσμα να δώσει στον ερευνητή την ευκαιρία να δει, να ερευνήσει και να σχολιάσει απροσδόκητα αποτελέσματα. Ωστόσο οι ίδιοι (Hodkinson & Hodkinson, 2001) αναφέρουν ότι οι μελέτες περίπτωσης δεν δίνουν την ευκαιρία για αριθμητικές αναπαραστάσεις, δεν μπορούν να γενικευτούν και για κάποιους θεωρείται αμφίβολο το κατά πόσον θεωρούνται αντικειμενικές.

Σημαντικό θα ήταν όμως να αναφέρουμε και τα μειονεκτήματα της έρευνας. Η έρευνα που χρησιμοποιείται από τον ερευνητή καθώς επίσης και η μεθοδολογία δεν μπορούν να αλλάξουν κατά την διάρκεια συλλογής δεδομένων. Αυτή η ακαμψία θεωρείται πολλές φορές αδυναμία. Επίσης δεν θεωρείται ιδανική για αμφιλεγόμενα θέματα. Ένα άλλο μειονέκτημα της έρευνας είναι η πιθανή ακαταλληλότητα των ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις στις έρευνες είναι πάντα τυποποιημένες πριν χορηγηθούν στους συμμετέχοντες. Ο ερευνητής αναγκάζεται να δημιουργήσει ερωτήσεις που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό. Ωστόσο αυτές οι γενικές ερωτήσεις μπορεί να μην είναι κατάλληλες για όλους τους συμμετέχοντες (www.explorable.com).

ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ως πληθυσμός της παρούσας έρευνας, βάσει του σκοπού και των ερευνητικών ερωτημάτων, ορίστηκε το σύνολο των ατόμων με διαταραχές επικοινωνίας και των οικογενειών τους, που χρησιμοποιούν το Facebook. Καθώς όμως κρίθηκε ανέφικτο η ερευνητική διαδικασία να συμπεριλάβει όλο τον πληθυσμό, λόγω περιορισμένου χρόνου και περιορισμένων δυνατοτήτων πρόσβασης στο σύνολο του πληθυσμού, η διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή ενός τμήματος του συνολικού πληθυσμού, το δείγμα (Cohen&Manion, 2000). Το δείγμα αποτελείτο από 32 Έλληνες γονείς οι οποίοι είχαν παιδί με πρόβλημα επικοινωνίας και ήταν χρήστες του facebook (28 γυναίκες οι οποίες αντιστοιχούσαν στο 88% και 4 άντρες οι οποίοι αντιστοιχούσαν στο 12%), 15 άτομα με διαταραχή επικοινωνίας (10 γυναίκες, 67% και 5 άντρες, 33%), 10 γονείς ξενόγλωσσους (10 γυναίκες, 100%) και 3 άτομα ξενόγλωσσα με διαταραχή επικοινωνίας (2 γυναίκες, 67% και 1 άντρα, 33%). Οι ηλικίες που αφορούσαν τους γονείς κυμαίνονταν από 26 ετών και άνω και για τα άτομα με διαταραχή επικοινωνίας από 19 και άνω.

ΟΡΓΑΝΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ

Ως το πιο κατάλληλο εργαλείο για τη συλλογή των δεδομένων κρίθηκε το ανώνυμο ερωτηματολόγιο το οποίο διαμορφώθηκε βάση της ερευνητικής υπόθεσης και των ερευνητικών ερωτημάτων. Η επιλογή του έγινε επειδή μπορεί να εξασφαλίσει αξιόπιστες και έγκυρες απαντήσεις σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα και με μικρό κόστος (Cohen & Manion, 2000). Επίσης αποφεύχθηκε η πιθανότητα μεταβολής των απαντήσεων των συμμετεχόντων λόγω π.χ. άγχους το οποίο μπορεί να υπήρχε σε προσωπική συνέντευξη. Δημιουργήθηκαν online ερωτηματολόγια στις σελίδες www.makesurvey.net και <http://docs.google.com>.

Συνολικά έχουν δημιουργηθεί τέσσερα ερωτηματολόγια, δύο για όσους συμμετέχοντες είναι άτομα με διαταραχές επικοινωνίας (ένα για Έλληνες και ένα για ξενόγλωσσους) και δύο για τις οικογένειες ατόμων με διαταραχές (ένα για Έλληνες και ένα για ξενόγλωσσους). Το κάθε ερωτηματολόγιο απαρτίζεται από δύο μέρη:

1. Τις ερωτήσεις που αφορούν το προφίλ των συμμετεχόντων
2. Τις ερωτήσεις που αφορούν τη χρήση και την αξιοποίηση του Facebook

Το ερωτηματολόγιο για τα άτομα με διαταραχές αποτελείται από 24 ερωτήσεις και το ερωτηματολόγιο για τους γονείς αποτελείται από 25 ερωτήσεις, οι οποίες προέκυψαν ύστερα από τη βιβλιογραφική μελέτη του θέματος, στηρίζονται στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν και η πλειοψηφία των ερωτήσεων απαντώνται με βάση την πεντάβαθμη κλίμακα Likert (1: καθόλου, 2: λίγο, 3: μέτρια, 4: πολύ, 5: πάρα πολύ). Οι ερωτήσεις ήταν κατά κύριο λόγο κλειστού τύπου, γιατί με αυτό τον τρόπο μπορούσαμε να εξασφαλίσουμε ακριβείς και αντικειμενικές απαντήσεις σε γρήγορο χρονικό διάστημα, χωρίς να είναι κουραστικές και χρονοβόρες για τους συμμετέχοντες, ενώ παράλληλα διευκολύνουν και την ανάλυση (Cohen & Manion, 2000). Επιπλέον, η τοποθέτηση των ερωτήσεων στο ερωτηματολόγιο έγινε με βάση τη λογική και ομαλή διάταξή τους, για να εξασφαλιστεί η συνοχή στη μετάβαση από τη μία θεματική ενότητα στην άλλη, αποφεύγοντας να καταστεί το ερωτηματολόγιο δυσνόητο ή κουραστικό.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ

Αρχικά, αναζητήθηκε το δείγμα της έρευνας, μέσα από έρευνα σε προφίλ χρηστών του facebook ή σελίδες και ομάδες που αναφέρονταν σε θέματα διαταραχών επικοινωνίας. Στη συνέχεια αναρτήθηκε το ερωτηματολόγιο στους τοίχους αυτών των σελίδων με τίτλο τον σκοπό της έρευνας και σε ποιο πληθυσμό αναφέρεται. Η επίσημη διαδικασία της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων διήρκεσε τρεις εβδομάδες περίπου. Πριν την έναρξη

της συμπλήρωσης, οι συμμετέχοντες εφόσον το επιθυμούσαν και το ζητούσαν μπορούσαν να ενημερωθούν περαιτέρω για την έρευνα, επιδιώκοντας προσωπική επικοινωνία μέσω των προφίλ του facebook και των δυνατοτήτων που αυτό παρέχει. Επίσης, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τα δικαιώματά τους να μην απαντήσουν σε κάποιες ερωτήσεις οι οποίες ήταν προαιρετικές

Όπως είχε αναφερθεί στην ενότητα «όργανα μέτρησης» στο κάτω μέρος της σελίδας δημιουργίας του ερωτηματολογίου υπήρχε ένας σύνδεσμος. Αυτός ο σύνδεσμος στη συνέχεια αναρτήθηκε στους τοίχους σελίδων/προφίλ/groups του facebook. Όταν κάποιος χρήστης επέλεγε αυτό τον σύνδεσμο τότε αυτόματα άνοιγε η σελίδα με το ερωτηματολόγιο και μπορούσε να απαντήσει. Στις σελίδες drive.google.com και makesurvey.net υπήρχαν αποθηκευμένες οι φόρμες των ερωτηματολογίων και από εκεί μπορούσα να δω και τις απαντήσεις χωρίς να εμφανίζεται η ταυτότητα του συμμετέχοντος στην έρευνα.

ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας κρίθηκε ως καταλληλότερη μέθοδος η ποσοτική ερευνητική προσέγγιση, η οποία μετρά μεγέθη και ποσοστά, εξασφαλίζοντας υψηλά ποσοστά αντικειμενικότητας και μπορεί να οδηγήσει σε γενικευμένα αποτελέσματα (Cohen & Manion, 2000). Σύμφωνα με τους Croctor & Capaldi (2006) η ποσοτική έρευνα είναι μια έρευνα η οποία συμπεριλαμβάνει μεθόδους οι οποίες δίνουν έμφαση στον έλεγχο και τις μετρήσεις (Hoy, 2010:1) επομένως έχει ως αποτέλεσμα την συλλογή μαθηματικών δεδομένων που βοηθούν στην στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων. Ο Kumar (2010) υποστηρίζει ότι οι ποσοτικές έρευνες έχουν ελεγχθεί σε ότι αφορά την εγκυρότητα και την αξιοπιστία τους. Επιπλέον ο Muijs (2011) υποστηρίζει ότι οι ποσοτικές έρευνες είναι πιο «ρεαλιστικές» σε σχέση με τις αντίστοιχες ποιοτικές έρευνες τις οποίες χαρακτηρίζει ως υποκειμενικές. Στόχος του ρεαλισμού κατά τον Muijs είναι να αποκαλύψει μια υπάρχουσα πραγματικότητα. Επομένως είναι σημαντικό για τον ερευνητή να χρησιμοποιήσει όσο το δυνατό πιο αντικειμενικά εργαλεία συλλογής δεδομένων ούτως ώστε τα αποτελέσματα να μπορούν να γενικευτούν και να θεωρηθούν έγκυρα και αξιόπιστα. Επίσης ο ερευνητής είναι σε μια «απόσταση» σε σχέση με τους συμμετέχοντες άρα δεν επηρεάζεται από πιθανές περιβαλλοντικές μεταβλητές, συναισθήματα και προσδοκίες.

Μια ποιοτική έρευνα έχει ως στόχο την περιγραφή και ερμηνεία διαφόρων απαντήσεων και αντιδράσεων στο φυσικό περιβάλλον και γενικά ο ερευνητής μπορεί να κάνει εις βάθος ανάλυση ενός φαινομένου. Εντούτοις απορρίφθηκε αυτή η μέθοδος αφού υπάρχει πιθανότητα η παρουσία του ερευνητή να επηρεάσει τους συμμετέχοντες και να δώσουν αλλαγμένες απαντήσεις.

Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε στο SPSS 17.0 και στα προγράμματα Makesurvey και Gogledocs τα οποία υπολογίζουν αυτόματα τα ποσοστά συχνότητας των απαντήσεων.

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ηθική και η δεοντολογία αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι κάθε έρευνας. Πρωτίστως, θα εξασφαλιστεί η προστασία των προσωπικών στοιχείων, με την ανωνυμία όλων των συμμετεχόντων της έρευνας (McNiff & Whitehead, 2005). Παράλληλα, προτού διεξαχθεί η έρευνα είχε προηγηθεί η ενημέρωσή τους για τους σκοπούς και τον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας (McNiff and Whitehead, 2005). Όλη η διαδικασία οργανώθηκε με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην προκληθούν σωματικές ή ηθικές βλάβες στους συμμετέχοντες και να μην δεχτούν οποιασδήποτε μορφής πίεση για να συμμετάσχουν (Breakwell, 2006). Επιπλέον, όλοι οι συμμετέχοντες ήταν ενήμεροι και γνώριζαν τη διαδικασία και τον σκοπό της έρευνας (Breakwell, 2006). Επιπλέον, οι ερωτήσεις του κάθε ερωτηματολογίου είχαν επιλεγεί και διατυπωθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην είναι προσβλητικές για τους συμμετέχοντες. Τέλος,

όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν από πως όλα τα στοιχεία της έρευνας θα επεξεργαστούν με νόμιμο τρόπο και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για το συγκεκριμένο ερευνητικό σκοπό, αποκλείοντας την πρόσβαση σε τρίτους και σε όσους δεν εμπλέκονται με την ερευνητική εργασία (Breakwell,2006).

\

V. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ:

Αρχικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα με τα περιγραφικά στατιστικά και στη συνέχεια γίνονται οι επιμέρους αναλύσεις με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα και τους ερευνητικούς στόχους. Σε πρώτο στάδιο αναφέρονται τα αποτελέσματα που πήρα από το ερωτηματολόγιο που αφορούσε τους γονείς και μετέπειτα τα αποτελέσματα που πήρα από άτομα με διαταραχή επικοινωνίας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΓΟΝΙΩΝ

Ελληνικό ερωτηματολόγιο

Το δείγμα στο ελληνικό ερωτηματολόγιο αποτέλεσαν 32 γονείς. Όσον αφορά την διερεύνηση χρήσης του Facebook είχαν τεθεί τα εξής ερευνητικά ερωτήματα: ποιες είναι οι στάσεις τους απέναντι στο Facebook και για ποιο λόγο το χρησιμοποιούν. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα οι περισσότεροι συμμετέχοντες (81%) χρησιμοποιούν το facebook καθημερινά με mean=2.62 να συζητά συνήθως για το πρόβλημα του παιδιού τους και να εκφράζει ανοιχτά τους σχετικούς προβληματισμούς του και με παραπλήσιο μέσο όρο να συζητά συνήθως για επικαιρότητα και άλλα θέματα (Βλ.πίνακα 1).

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Επικαιρότητα	32	1,00	5,00	2,8438	,98732
προσωπικά θέματα	32	1,00	4,00	2,2500	,95038
θέματα που αφορούν το πρόβλημα του παιδιού	32	1,00	4,00	2,6250	,90696
εκφράζετε ανοιχτά τους προβληματισμούς σας σχετικά με το πρόβλημα	32	1,00	5,00	2,6250	1,15703
άλλα θέματα	32	1,00	5,00	2,9375	,94826
Valid N (listwise)	32				

Πίνακας 1: Για ποια θέματα συζητάτε κυρίως στο facebook

Με μέσο όρο 277 φίλων στο facebook ο καθένας έχει μέσο όρο 27 φίλους οι οποίοι έχουν κάποιο μέλος στην οικογένεια τους που αντιμετωπίζει το ίδιο πρόβλημα με το παιδί τους. Το 65.5% απάντησε ότι οι φίλοι τους στο facebook κυρίως ανήκουν στον κοινωνικό τους περίγυρο και το 34.4% ότι κυρίως είναι άτομα που γνώρισαν μέσω facebook.

Όσον αφορά το γεγονός εάν τους έχει βοηθήσει το facebook να βρουν πληροφορίες και να ενημερωθούν σχετικά με το πρόβλημα του παιδιού τους το 43.8% απάντησε πως τους βοήθησε σε μέτριο βαθμό και το 37% ότι τους βοήθησε πολύ σε αντίθεση με ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 9.4% που δήλωσαν ότι δεν τους έχει βοηθήσει καθόλου.

Στην ερώτηση «πόσο σημαντικό είναι για εσάς το facebook» το 19% απάντησε λίγο, το 56% απάντησε «μέτρια» το 22% «πολύ» και το 3% «πάρα πολύ». Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κανείς δεν επέλεξε το «καθόλου» ως απάντηση. Όσον αφορά την διερεύνηση των επιδράσεων από την χρήση του facebook τέθηκαν τα εξής ερευνητικά ερωτήματα: ποια αισθήματα αποκομίζουν από την χρήση του facebook και ποιες αλλαγές έχει επιφέρει στην ψυχολογία τους η χρήση του. Ερευνώντας σε ποιο βαθμό βιώνουν αρνητικά συναισθήματα (ανασφάλεια, δυσαρέσκεια) και θετικά (αυτοπεποίθηση, ασφάλεια, διάθεση για επικοινωνία, ευχαρίστηση) όταν συνομιλούν με άλλους γονείς που έχουν παιδί με το ίδιο πρόβλημα βρέθηκε ότι βιώνουν αυτοπεποίθηση με $m=3.12$, ασφάλεια με $m=2.78$, ευχαρίστηση με $m=3.28$ και πιο έντονη την διάθεση για επικοινωνία και δημιουργία κοινωνικών σχέσεων με $m=3.53$. Σχετικά με τα αρνητικά συναισθήματα που βιώνουν οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν δυσαρέσκεια με $m=1.40$ και ανασφάλεια με $m=2.06$ (βλ. πίνακα 2). Το 38% των συμμετεχόντων απάντησε ότι το Facebook τους έχει βοηθήσει συναισθηματικά σε μέτριο βαθμό και το 31% ότι τους έχει βοηθήσει πολύ. Σε συναισθηματικό επίπεδο το 47% απάντησε ότι τους έχει βοηθήσει σε μέτριο βαθμό αλλά και ένα ποσοστό της τάξης του 19% απάντησε ότι δεν τους έχει βοηθήσει καθόλου συναισθηματικά. Όσον αφορά την απόκτηση γνώσεων μέσω του facebook το 34% απάντησε ότι τους έχει βοηθήσει σε μέτριο βαθμό, το 28% ότι τους έχει βοηθήσει πολύ, το 22% «λίγο» και το 16% «πάρα πολύ». Κανένας από τους συμμετέχοντες δεν απάντησε «καθόλου». Οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν επίσης εάν είχαν κάποια αρνητική εμπειρία όσο καιρό χρησιμοποιούν το facebook με το 84% να απαντά ότι δεν είχε. Ωστόσο αξίζει να αναφέρουμε ότι όσοι βίωσαν κάποια αρνητική εμπειρία (16%) στη συνέχεια την προσδιόρισαν (παρενόχληση, κάποιος που μιλούσε απαράδεκτα για την κατάσταση του παιδιού τους, επίθεση για το παιδί τους, τσακωμός με κάποιον ειδικό σχετικά με το παιδί τους, διαδικτυακοί καβγάδες).

Στην ερώτηση εάν οι κοινωνικές σχέσεις που έχετε αναπτύξει στο facebook έχουν επηρεάσει θετικά τις διαπροσωπικές και τις κοινωνικές σας σχέσεις στην καθημερινή ζωή οι απαντήσεις των περισσότερων ήταν πολύ κοντά με το 31% να απαντά «καθόλου», 28% «λίγο» και 28% «μέτρια». Όσον αφορά τις κοινωνικές σχέσεις μέσω facebook και κατά πόσο τους έχουν βοηθήσει στην διαχείριση συμπτωμάτων του προβλήματος παιδιού τους το 41% απάντησε ότι τους έχει βοηθήσει σε μέτριο βαθμό. Τέλος το 38% πιστεύει ότι το facebook μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μέτριο βαθμό από άτομα με διαταραχή επικοινωνίας και να ωφελήσει περιορίζοντας την ένταση των συμπτωμάτων τους, το 34% θεωρεί ότι το facebook μπορεί να βλάψει λίγο τα άτομα με πρόβλημα επικοινωνίας και το 38% υποστηρίζει ότι μπορεί να αξιοποιηθεί σε μέτριο βαθμό για θεραπευτικές παρεμβάσεις για τα προβλήματα επικοινωνίας.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Σε ποιο βαθμό βιώνετε αυτοπεποίθηση	32	1,00	5,00	3,1250	1,00803
Σε ποιο βαθμό βιώνετε ασφάλεια	32	1,00	5,00	2,7813	1,15659
Σε ποιο βαθμό βιώνετε ανασφάλεια	32	1,00	4,00	2,0625	1,01401
Σε ποιο βαθμό βιώνετε διάθεση για επικοινωνία και δημιουργία κοινωνικών σχέσεων	32	1,00	5,00	3,5313	1,10671
Σε ποιο βαθμό βιώνετε ευχαρίστηση	32	1,00	5,00	3,2812	,99139
Σε ποιο βαθμό βιώνετε δυσαρέσκεια	32	1,00	3,00	1,4062	,66524
Valid N (listwise)	32				

Πίνακας 2. Σε ποιο βαθμό βιώνετε τα ακόλουθα συναισθήματα όταν βρίσκεστε στο facebook και συνομιλείτε με άλλους γονείς που έχουν παιδιά με το ίδιο πρόβλημα

Αγγλικό ερωτηματολόγιο

Στο επόμενο ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν σε ξενόγλωσσους γονείς το δείγμα αποτέλεσαν 10 γυναίκες. Το 80% δήλωσε ότι χρησιμοποιεί το facebook καθημερινά και το 100% ότι οι φίλοι που έχουν στο facebook ανήκουν κυρίως στον κοινωνικό τους περίγυρο. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (80%) απάντησε ότι το facebook τους έχει βοηθήσει να ενημερωθούν περαιτέρω σχετικά με το πρόβλημα του παιδιού τους από «πολύ» έως «πάρα πολύ» και ότι το facebook είναι πολύ σημαντικό γι' αυτούς. Όσον αφορά σε τι βαθμό βιώνουν αρνητικά και θετικά συναισθήματα όταν βρίσκονται στο facebook και συνομιλούν με άλλους γονείς που έχουν παιδιά με το ίδιο πρόβλημα δήλωσαν: το 60% νιώθει αυτοπεποίθηση «πολύ» έως «πάρα πολύ», το 60% ασφάλεια από «πολύ» έως «πάρα πολύ», το 50% δεν νιώθει καθόλου ανασφάλεια και το 30% δήλωσε «μέτρια». Όσον αφορά σε ποιο βαθμό βιώνουν διάθεση για επικοινωνία και κοινωνικές σχέσεις το 80% απάντησε από «πολύ» έως «πάρα πολύ», ευχαρίστηση νιώθει το 80% από «πολύ» έως «πάρα πολύ» και δυσαρέσκεια το 50% δήλωσε από «καθόλου» έως «λίγο». Στην ερώτηση «πόσο σας έχει βοηθήσει το facebook στους ακόλουθους τομείς» 40% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι τους έχει βοηθήσει ψυχολογικά «πολύ» και 20% «καθόλου», συναισθηματικά το 90% απάντησε

«πολύ» έως «πάρα πολύ» και το 90% «πολύ» έως «πάρα πολύ» όσον αφορά την απόκτηση γνώσεων. Απαντώντας στην ερώτηση ποια θέματα συζητούν συνήθως στο facebook 40% δήλωσε επικαιρότητα σε βαθμό από «πολύ» έως «πάρα πολύ», 60% προσωπικά θέματα από «λίγο» έως «μέτρια», 60% απάντησε πως συζητά κυρίως θέματα που αφορούν το πρόβλημα του παιδιού τους από «πολύ» έως «πάρα πολύ», 60% δήλωσαν ότι εκφράζουν ανοιχτά τους προβληματισμούς τους σχετικά με το πρόβλημα του παιδιού τους από «πολύ» έως «πάρα πολύ» και συζητούν άλλα θέματα το 70% από «πολύ» έως «πάρα πολύ». Το 50% απάντησε ότι οι κοινωνικές σχέσεις που έχουν αναπτύξει στο facebook έχουν επηρεάσει θετικά τις διαπροσωπικές και κοινωνικές τους σχέσεις και το 60% δήλωσε ότι οι ίδιες σχέσεις που αναφέρθηκαν προηγουμένως έχουν βοηθήσει στην αντιμετώπιση και διαχείριση των συμπτωμάτων του προβλήματος του παιδιού τους από «πολύ» έως «πάρα πολύ». Τέλος οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν αν το facebook μπορεί: α) «να χρησιμοποιηθεί από άτομα με διαταραχή επικοινωνίας και να τα ωφελήσει περιορίζοντας ή μειώνοντας την ένταση των συμπτωμάτων τους» με το 70% να απαντά από «πολύ» έως «πάρα πολύ», β) «να βλάψει τα άτομα με προβλήματα επικοινωνίας» με το 30% να απαντά «καθόλου» και το 20% να απαντά «λίγο» και γ) να αξιοποιηθεί σε θεραπευτικές παρεμβάσεις για τα προβλήματα επικοινωνίας με το 70% να δηλώνει από «πολύ» έως «πάρα πολύ».

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ελληνικό ερωτηματολόγιο

Η επόμενη στατιστική περιγραφή αποτελεσμάτων αφορά το ερωτηματολόγιο στο οποίο συμμετείχαν άτομα με κάποια διαταραχή επικοινωνίας. Το δείγμα αποτέλεσαν 5 άντρες και 10 γυναίκες. Οι ηλικίες των συμμετεχόντων στην έρευνα κυμάνθηκαν από 19-45 ετών γεγονός που ίσως φανερώνει ότι τα παιδιά λόγω νεαρού της ηλικίας είτε δεν ασχολούνται με το facebook, είτε δεν τους απασχολεί το πρόβλημα τους ή πιθανόν δεν τους ενδιέφερε η συγκεκριμένη έρευνα. Τα προβλήματα επικοινωνίας που δόθηκαν ως απαντήσεις ποίκιλαν ωστόσο βρέθηκαν 4 με πρόβλημα ακοής και 3 με τραυλισμό. Η πλειοψηφία (80%) ήταν χρήστες του facebook για πάνω από 2 χρόνια και χρησιμοποιούν το facebook καθημερινά. Στην ερώτηση «πόσους φίλους έχετε συνολικά στο facebook» ο μέσος όρος (m) αντιστοιχούσε σε 946.86 και από αυτούς ο μέσος όρος 57.71 αποτελούσε φίλους τους στο facebook οι οποίοι αντιμετωπίζουν και αυτοί κάποιο πρόβλημα επικοινωνίας. Όσον αφορά σε ποιο βαθμό βιώνουν θετικά ή αρνητικά συναισθήματα όταν βρίσκονται στο facebook βρέθηκε ότι βιώνουν αυτοπεποίθηση με $m=2.86$, ασφάλεια με $m=2.80$, ανασφάλεια με $m=2.26$, διάθεση για επικοινωνία και δημιουργία κοινωνικών σχέσεων με $m=3.66$, ευχαρίστηση με $m=3.6$ και δυσαρέσκεια με $m=2.26$ (βλ. πίνακα 3).

Η ανάγκη για επικοινωνία και ενημέρωση βρέθηκε ότι είναι οι πιο βασικοί λόγοι που χρησιμοποιούν τα άτομα με διαταραχή επικοινωνίας το facebook με $m=3.13$ και $m=4.06$ αντίστοιχα (βλ. πίνακα 4). Οι περισσότεροι συμμετέχοντες (73.3%) δήλωσαν ότι δεν είχαν κάποια αρνητική εμπειρία όσο καιρό χρησιμοποιούν το facebook. Στην ερώτηση «για ποια θέματα συζητάτε κυρίως στο facebook» οι περισσότερες απαντήσεις που δόθηκαν ήταν «ενημέρωση» με $m=3.53$. Το 33.3% των συμμετεχόντων απάντησε ότι οι κοινωνικές σχέσεις που έχει αναπτύξει στο facebook έχουν επηρεάσει θετικά τις διαπροσωπικές και τις κοινωνικές του σχέσεις στην καθημερινή του ζωή «μέτρια», το 26.7% «πολύ» και το 20% απάντησε ότι δεν τον έχει επηρεάσει καθόλου θετικά. Στην προαιρετική ερώτηση «τα συμπτώματα του προβλήματος επικοινωνίας έχουν επηρεάσει την επικοινωνία σας στο

facebook» ένα ποσοστό της τάξης του 6.7% δεν απάντησε, το 46.7% απάντησε «καθόλου», το 13.3% «λίγο» και το 33.3% «μέτρια».

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Σε ποιο βαθμό βιώνετε αυτοπεποίθηση όταν βρίσκεστε στο facebook;	15	1,00	5,00	2,8667	1,35576
Ασφάλεια	15	1,00	5,00	2,8000	1,32017
Ανασφάλεια	15	1,00	5,00	2,2667	1,33452
διάθεση για επικοινωνία και δημιουργία κοινωνικών σχέσεων	15	2,00	5,00	3,6667	,97590
ευχαρίστηση	15	1,00	5,00	3,6000	1,12122
Δυσανεμία	15	1,00	4,00	2,2667	,96115
Valid N (listwise)	15				

Πίνακας 3. Σε ποιο βαθμό βιώνετε τα ακόλουθα συναισθήματα όταν βρίσκεστε στο facebook

Όσον αφορά το γεγονός εάν παρατήρησαν βελτίωση απ' όταν ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν το facebook στον προφορικό τους λόγο, στον γραπτό λόγο, στην έκφραση, στην επικοινωνία, στην δημιουργία κοινωνικών σχέσεων, στην συμπεριφορά, στα συναισθήματα και την αυτοεικόνα ο μεγαλύτερος μέσος όρος βρέθηκε να έχει δηλώσει στην επικοινωνία ($m=3.33$) και στην δημιουργία κοινωνικών σχέσεων ($m=3.33$). Όταν ρωτήθηκαν «κατά την γνώμη σας το facebook σας έχει βοηθήσει επειδή: συνδυάζει εικόνα, ήχο και λόγο, επειδή αποφεύγεται η απευθείας επαφή με τα άτομα, μπορεί να «καλύψει» τα συμπτώματα του προβλήματος, αισθάνεστε ασφαλής επειδή δεν υπάρχει κίνδυνος θυματοποίησης σας, παρέχει πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών, επειδή δεν χρειάζεται η γραφή να είναι ορθογραφημένη και διότι σε σημεία που δεν είναι κατανοητός ο λόγος υπάρχει εικόνα που σας βοηθά να αντιληφθείτε τα νοήματα ο μεγαλύτερος μέσος όρος ($m=4,4$) απάντησε ότι τους έχει βοηθήσει επειδή παρέχει πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών και ένας μέσος όρος 3.06 επειδή συνδυάζει εικόνα, ήχο και λόγο.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Για ποιούς λόγους χρησιμοποιείτε το facebook; (Γνωριμία νέων ατόμων)	15	1,00	5,00	2,3333	1,39728
Γνωριμία με άτομα που έχουν το ίδιο πρόβλημα	15	1,00	5,00	2,5333	1,55226
Ανάγκη για επικοινωνία	15	1,00	5,00	3,1333	1,45733
Ενημέρωση για ποικίλα θέματα	15	2,00	5,00	4,0667	,96115
Ως μέσο για να ξεπεραστούν αρνητικές εμπειρίες	15	,00	5,00	1,8667	1,40746
Δυνατότητα επικοινωνίας χωρίς τον κίνδυνο θυματοποίησης (bullying)	15	,00	5,00	2,0000	1,46385
Άλλοι λόγοι	15	1,00	5,00	2,9333	1,57963
Valid N (listwise)	15				

Πίνακας 4. Για ποιους λόγους χρησιμοποιείτε το facebook

Στην ερώτηση «κατά τη γνώμη σας το facebook μπορεί: να χρησιμοποιηθεί από άτομα με προβλήματα επικοινωνίας και να τα ωφελήσει περιορίζοντας ή μειώνοντας την ένταση των συμπτωμάτων τους» 33.3% απάντησε θετικά από «πολύ» έως «πάρα πολύ» και 33.3% «καθόλου». Όταν ρωτήθηκαν εάν θεωρούν ότι το facebook μπορεί να βλάψει τα άτομα με προβλήματα επικοινωνίας το 33.3% απάντησε «καθόλου», 33.3% «λίγο» και 6.7% «πάρα πολύ». Τέλος κλήθηκαν να απαντήσουν εάν πιστεύουν ότι το facebook μπορεί να αξιοποιηθεί σε θεραπευτικές παρεμβάσεις για τα προβλήματα επικοινωνίας. Το 26.7% απάντησε «καθόλου», το 26.7% «μέτρια» και το 13.3% απάντησε «πολύ».

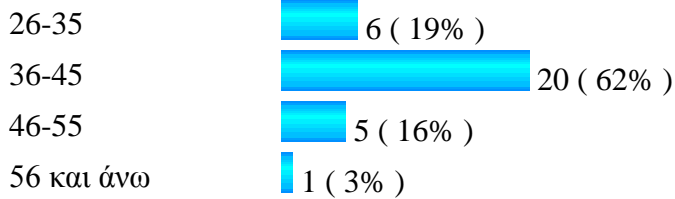
Συνοπτικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όλων των απαντήσεων των Ελληνικών ερωτηματολογίων παρακάτω όπως εμφανίζονται στην αναφορά του makesurvey:

Facebook Γονείς Παιδιών

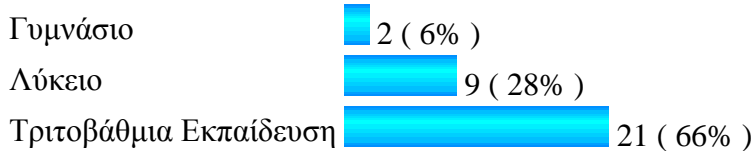
1. Φύλο

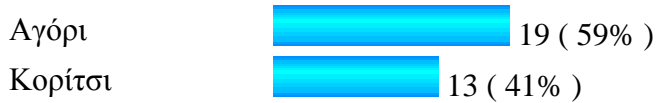
2. Ηλικία

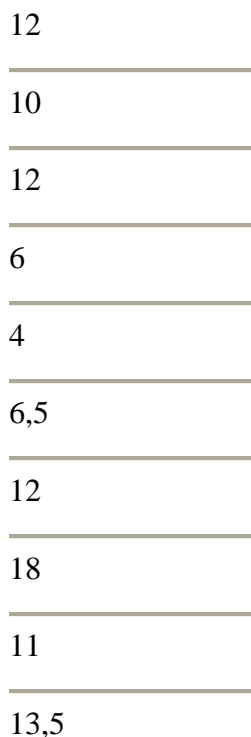
3. Μορφωτικό Επίπεδο

4. Φύλο Παιδιού

5. Ηλικία Παιδιού

11

6

24

3

7

6

4

7

6 χρονών

22

14

9

4 ετών

16

4

15

19 1/2

5

Δεκατριών χρονών

12

9

7 ΧΡΟΝΩΝ

8

6. Αναφέρατε το πρόβλημα του παιδιού (συμπεριλάβετε και τη διάγνωση από Λογοθεραπευτή-αν υπάρχει)

Afirimada

αυτισμός

αυτισμός - επί ληψία -μη λεκτική επικοινωνία - προβλήματα όρασης

ΣΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

καθυστέρηση στο λόγο

ΔΙΑΧΥΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ [ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΥΤΙΣΜΟΥ]

Dyskolia stin profora grammaton L, R, Y

ΑΥΤΙΣΜΟΣ

Σπαστική τετραπληγία, βαριά μεταλοιμώδης εγκεφαλοπάθεια

Αυτισμός

αυτισμός επί εδάφους φαινυλκετονουρίας.

εγκεφαλική παράλυση

angelman syndrome

egkefaliki paralysis -tetrapligia ,provlimata logou

σύνδρομο down

Σπαστική τετραπληγία

genikevmeni egkefaliki paralisi.

φάσμα αυτισμού, οριακά.

Πάσχει από σύνδρομο Άσπεργκερ. Άρχισε πολύ νωρίς λογοθεραπεία, εργοθεραπεία (2,5 χρόνων) και παρακολουθείται στενά από αναπτυξιολόγο. Τώρα ο λόγος της είναι ικανοποιητικός, αλλά συνεχίζει.

Asperger

Δυσλεξία-διάγνωση έγινε από ΚΔΑΥ

Σύνδρομο Down

Σοβαρή βαρηκοΐα

Μαθησιακό

ΔΕΠ-Υ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΛΟΓΟΥ

asperger

Απώλεια ακοής

ΒΑΡΗΚΟΟΙΑ

Αυτισμός χωρίς ιδιαίτερη ομιλία με επιλεκτικές λέξεις και φράσεις με τέλεια κατανόηση και επικοινωνία.

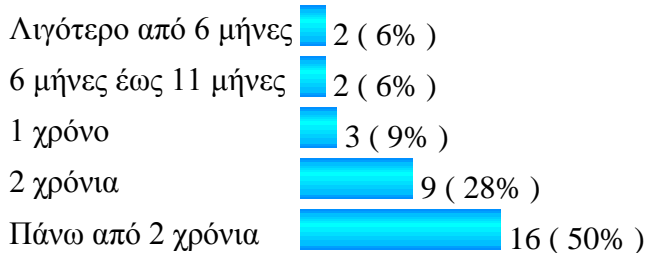
Διάσπαση προσοχής, δυσλεξία κ δυσγραφία.

Σύνδρομο Asperger-σύνδρομο ακουστικής επεξεργασίας

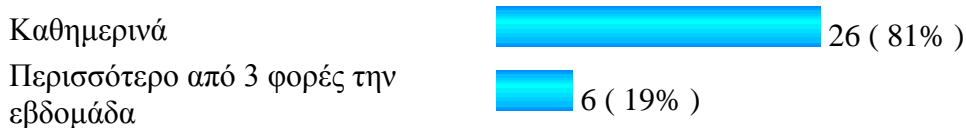
ΠΛΑΓΙΟΣ ΣΙΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

Τρισωμία 21 (σύνδρομο down)

7. Πόσο χρόνο είστε χρήστης του facebook;

8. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε το facebook;

9. Πόσους φίλους έχετε συνολικά στο facebook;

200

130

700 περιπου

180

161

30

1100

200

295

295

104

300

160+

173

1000

900

180

180

58

213

100

85

290

400

300

110

76

120

60

186

περιπου 500

100

340

10. Πόσους φίλους έχετε στο facebook που έχουν στην οικογένειά τους μέλη με το ίδιο πρόβλημα στην επικοινωνία (προβλήματα λόγου, ομιλίας, γραφής και επικοινωνιακά ελλείμματα) όπως το παιδί σας;

5

100

30 περιπου

2-3

2-3

1

0

10

40

10

7

150

+/- 10

3

200-300

30

10

0

απ' όσο γνωρίζω, κανένα

84
1
5
10
2-3
ΔΕΝ ΞΕΡΩ
περίπου 30
Έχω φίλους με το ίδιο πρόβλημα με το παιδί μου, νέους.
ΚΑΝΕΝΑΝ ΑΚΟΜΑ
6
2
περίπου 20
ΚΑΝΕΝΑ
4

11. Οι φίλοι σας στο facebook:

Κυρίως ανήκουν στον κοινωνικό σας περίγυρο 21 (66%)

Κυρίως είναι άτομα που γνωρίζετε μέσω facebook 11 (34%)

12. Σας έχει βοηθήσει το facebook ώστε να βρείτε πληροφορίες και να ενημερωθείτε περαιτέρω σχετικά με το πρόβλημα του παιδιού σας;

καθόλου 3 (9%)

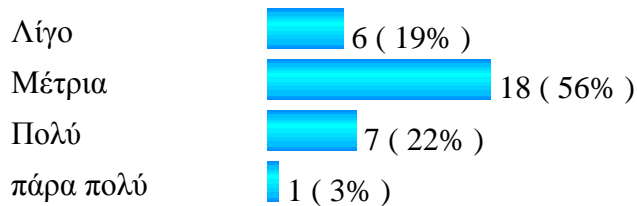
λίγο 3 (9%)

μέτρια 14 (44%)

πολύ 10 (31%)

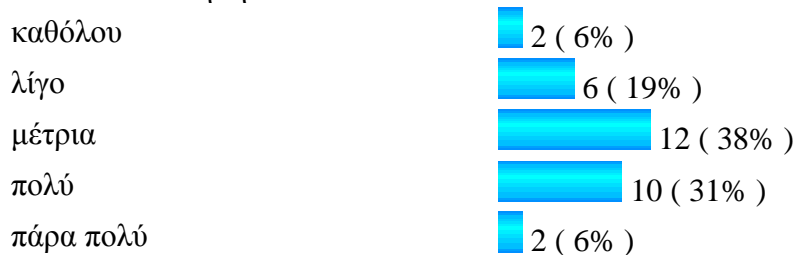
πάρα πολύ 2 (6%)

13. Πόσο σημαντικό είναι για εσάς το facebook;

14. Σε ποιο βαθμό βιώνετε τα ακόλουθα συναισθήματα όταν βρίσκεστε στο facebook και συνομιλείτε με άλλους γονείς που έχουν παιδιά με το ίδιο πρόβλημα;

A. αυτοπεποίθηση

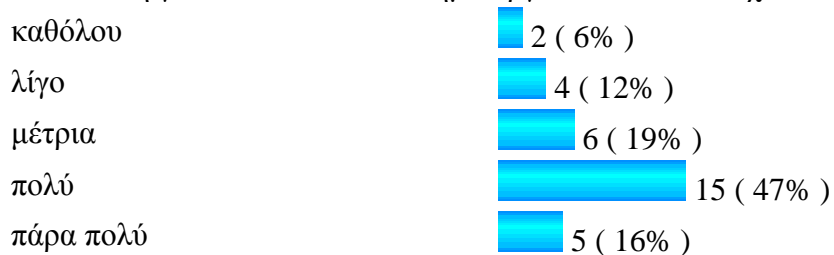
B. ασφάλεια

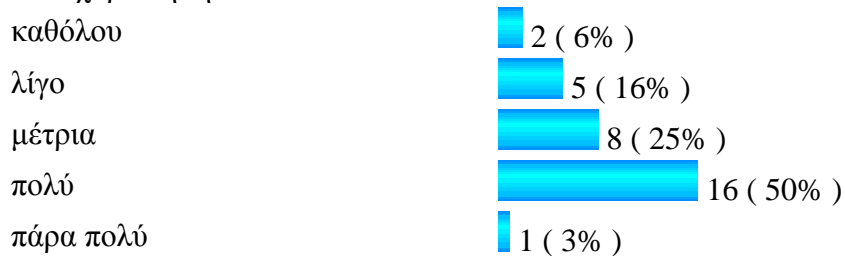
Γ. ανασφάλεια

Δ. διάθεση για επικοινωνία και δημιουργία κοινωνικών σχέσεων

E. ευχαρίστηση

ΣΤ. δυσαρέσκεια

λίγο 7 (22%)
μέτρια 3 (9%)

15. Πόσο σας έχει βοηθήσει το facebook στους ακόλουθους τομείς;

A. ψυχολογικά

καθόλου 1 (3%)
λίγο 9 (28%)
μέτρια 12 (38%)
πολύ 10 (31%)

B. συναισθηματικά

καθόλου 6 (19%)
λίγο 5 (16%)
μέτρια 15 (47%)
πολύ 6 (19%)

Γ. απόκτηση γνώσεων

λίγο 7 (22%)
μέτρια 11 (34%)
πολύ 9 (28%)
πάρα πολύ 5 (16%)

16. Είχατε κάποια αρνητική εμπειρία όσο καιρό χρησιμοποιείτε το facebook;

ΝΑΙ 5 (16%)
ΟΧΙ 27 (84%)

17. Αν ναι, προσδιορίστε:

παρενόχληση

άτομο που μιλούσε απαράδεκτα για την κατάσταση του παιδιού μου, και όχι μόνο

δεχτηκα επιθεση για το παιδι μου

τσακωμός με κάποιον ειδικό σχετικά με τον χειρισμό της περίπτωσης του παιδιού μου

επιμονή σε στερεότυπα από άλλους γονείς, διαδικτυακούς καυγάδες, αμφισβήτηση γεγονοτων που εξήσα με ειρωνικο τρόπο

18. Για ποια θέματα συνήθως συζητάτε στο facebook;

A. επικαιρότητα

καθόλου 3 (9%)
λίγο 8 (25%)

Β. προσωπικά θέματα

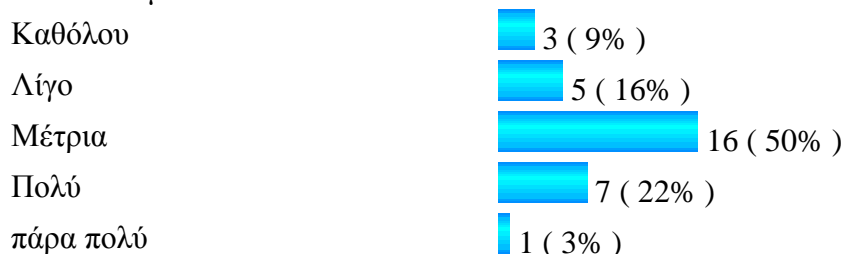
Γ. θέματα που αφορούν το πρόβλημα

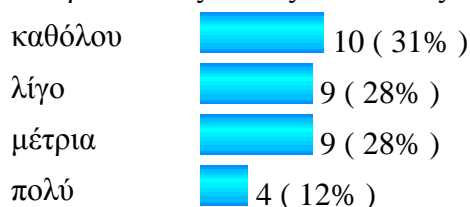
Δ. εκφράζετε ανοιχτά τους προβληματισμούς σας σχετικά με το πρόβλημα

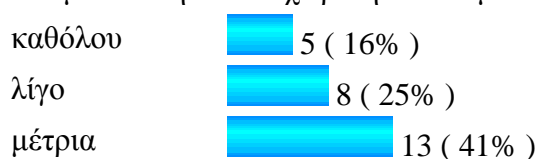
Ε. άλλα θέματα

19. Οι κοινωνικές σχέσεις που έχετε αναπτύξει στο facebook έχουν επηρεάσει θετικά τις διαπροσωπικές και τις κοινωνικές σας σχέσεις στην καθημερινή σας ζωή;

20. Οι κοινωνικές σχέσεις που έχετε αναπτύξει στο facebook σας έχουν βοηθήσει στην αντιμετώπιση και διαχείριση των συμπτωμάτων του προβλήματος του παιδιού σας;

Πολύ 6 (19%)

21. Το παιδί σας χρησιμοποιεί το facebook για να επικοινωνεί;

καθόλου 27 (84%)

λίγο 3 (9%)

μέτρια 1 (3%)

πάρα πολύ 1 (3%)

22. Εάν το παιδί σας χρησιμοποιεί το facebook για να επικοινωνεί, έχετε παρατηρήσει βελτίωση στην ένταση των συμπτωμάτων του;

καθόλου 11 (34%)

λίγο 1 (3%)

NA 20 (62%)

23. Εάν το παιδί σας χρησιμοποιεί το facebook για να επικοινωνεί, έχετε παρατηρήσει βελτίωση:

A. στον προφορικό λόγο

καθόλου 5 (16%)

μέτρια 1 (3%)

NA 26 (81%)

B. στον γραπτό λόγο

καθόλου 5 (16%)

μέτρια 1 (3%)

NA 26 (81%)

Γ. στην έκφραση

καθόλου 5 (16%)

μέτρια 1 (3%)

NA 26 (81%)

Δ. στην επικοινωνία

καθόλου 4 (12%)

λίγο 1 (3%)

μέτρια 1 (3%)

NA 26 (81%)

Ε. στη δημιουργία κοινωνικών σχέσεων

καθόλου 4 (12%)

λίγο 1 (3%)

μέτρια 1 (3%)

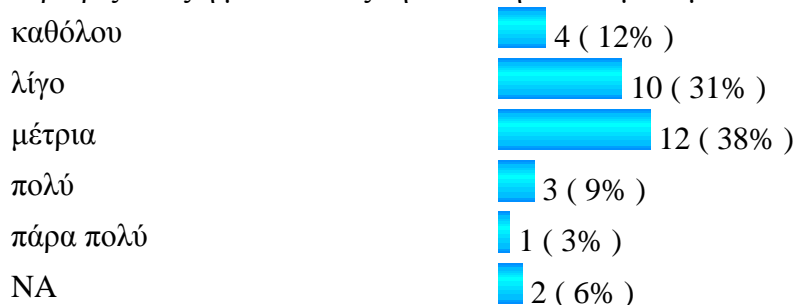
NA 26 (81%)

ΣΤ. στη συμπεριφορά του

24. Κατά τη γνώμη σας το facebook μπορεί:

A. να χρησιμοποιηθεί από άτομα με προβλήματα επικοινωνίας και να τα ωφελήσει περιορίζοντας ή μειώνοντας την ένταση των συμπτωμάτων τους

B. να βλάψει τα άτομα με προβλήματα επικοινωνίας

Γ. να αξιοποιηθεί στις θεραπευτικές παρεμβάσεις για τα προβλήματα στην επικοινωνία

25. Αν έχετε οποιοδήποτε σχόλιο ή επιπλέον πληροφορία μπορείτε να προσθέσετε εδώ.

η σωστή χρήση,ο κοινός προβληματισμός φέρνουν ανθρώπους και εμπειρίες ανεκτίμητες και εδώ στο facebook,παράλληλα με τις εφαρμογές που έχει π.χ. μια ομάδα,δημιουργεί,ενημερώνεις,γνωρίζουν και ευαισθητοποιούνται πολλοί άνθρωποι,που ίσως αλλιώς δεν θα 'χαν την ευκαιρία,ή την τύχη καλύτερα.Ευχαριστώ,Λένα Γκαντιά

Το φβ μπορεί να βλάψει τα άτομα με προβλήματα επικοινωνίας, όταν υποκαθιστά τις πρόσωπο με πρόσωπο επαφές.

Το παιδί μου απο τεσσάρων χρονών είναι στους υπολογιστές Χειρίζεται οτιδήποτε ηλεκτρονικό ή ψηφιακό με άνεση Αν αυτά με μέτρο ήταν μέρος της εκπαίδευσής και θεραπειάς Τότε θα ήταν καλύτερα τα πράγματα.

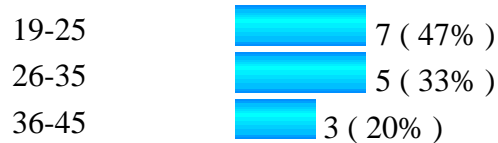
ζητούσα για μήνες φεκ και πληροφορίες απο δημοσιες υπηρεσιες και δεν τις επαιρνα και στο φμπ τις βρηκα σε 3 μερες

Facebook

1. Φύλο

2. Ηλικία

3. Επάγγελμα

Υπάλληλος

Ιδιωτικός υπάλληλος

bartender

φοιτήτρια

Άνεργη

μαγειρας

Anergi

ANEPΓH

Φοιτητης

ελαιοχρωμαστής

ANEPΓH

Ανεργη

4. Πρόβλημα Επικοινωνίας
Τραυλισμός

Τραυλισμός

rois

τραυλισμός

ΣΙΓΜΑΤΙΣΜΟ

κώφωση

διαταραχη αρθρωσης,

ΚΩΦΩΣΗ

ΔΕΠΥ

ΔΥΣΛΕΞΙΑ

Ορθογραφια

Δυσλεξία

ΚΩΦΩΣΗ

δυσκολία στην άρθρωση λόγω βαριάς βαρυκοίας από τη γέννησή μου

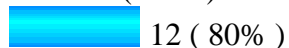
ΒΑΡΗΚΟΙΑ

5. Πόσο καιρό είστε χρήστης του facebook

2 χρόνια

 3 (20%)

Πάνω από 2 χρόνια

 12 (80%)

6. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε το facebook

Καθημερινά

 12 (80%)

Περισσότερο από 3 φορές την
εβδομάδα

 3 (20%)

7. Πόσους φίλους έχετε συνολικά στο facebook

400

780

370

460

640

500

593

7000

1100

400

150

832

300-400

500

128

8. Πόσους φίλους έχετε στο facebook που γνωρίζετε ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα επικοινωνίας (λόγου, ομιλίας, γραπτού λόγου κλπ.)

5

10-15

den gnorizo

κανένα

14

100

κανενα

350

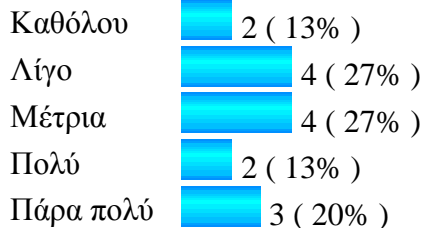
0

10

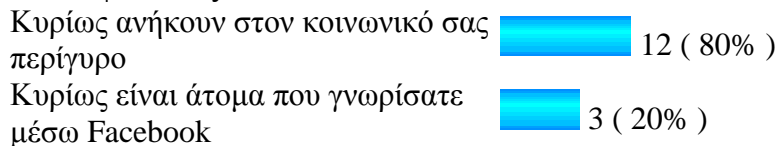
2

10

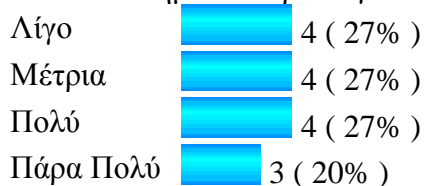
9. Σας έχει βοηθήσει το facebook ώστε να βρείτε πληροφορίες και να ενημερωθείτε περαιτέρω σχετικά με το πρόβλημά σας;

10. Οι φίλοι σας στο facebook:

11. Πόσο σημαντικό είναι για σας το Facebook;

12. Σε ποιο βαθμό βιώνετε τα ακόλουθα συναισθήματα όταν βρίσκεστε στο facebook;

A. Αυτοπεποίθηση

B. Ασφάλεια

Γ. Ανασφάλεια

Δ. Διάθεση για επικοινωνία και δημιουργία κοινωνικών σχέσεων

Ε. Ευχαρίστηση

ΣΤ. Δυσaréσκεια

13. Για ποιούς λόγους χρησιμοποιείτε το facebook;

Α. Γνωριμία νέων ατόμων

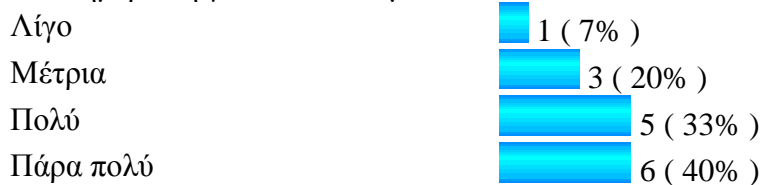
Β. Γνωριμία με άτομα που έχουν το ίδιο πρόβλημα

Γ. Ανάγκη για επικοινωνία

Δ. Ενημέρωση για ποικίλα θέματα

Ε. Ως μέσο για να ξεπεραστούν αρνητικές εμπειρίες

14. Είχατε κάποια αρνητική εμπειρία όσο καιρό χρησιμοποιείτε το facebook;

15. Αν ΝΑΙ προσδιορίστε:

σ

Επιθετικές συμπεριφορές

-

δεν θέλω να αναφερθώ.

τσακωμούς λόγω του ότι δεν μπορούν να δουν ορισμένα άτομα πέρα από την αποψάρα τους, γενικά τους αποφεύγω τους τσακωμούς, δεν μου αρέσουν

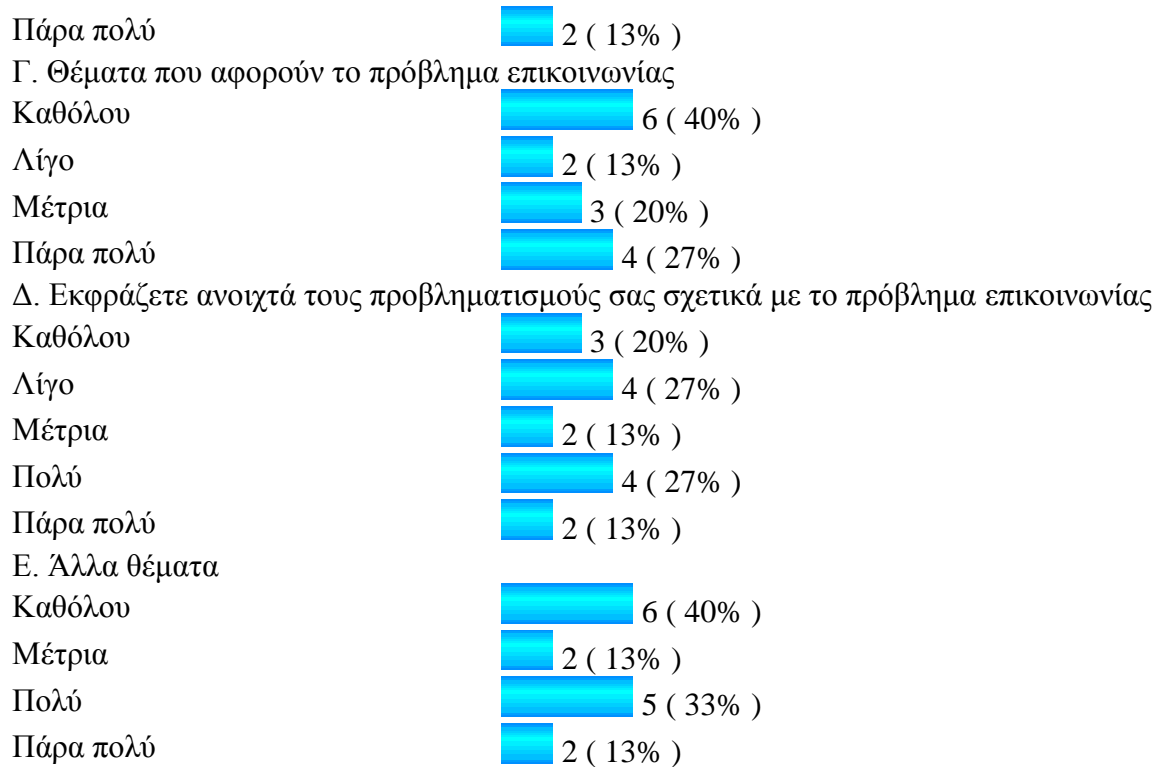
16. Για ποια θέματα συνήθως συζητάτε στο facebook;

A. Επικαιρότητα

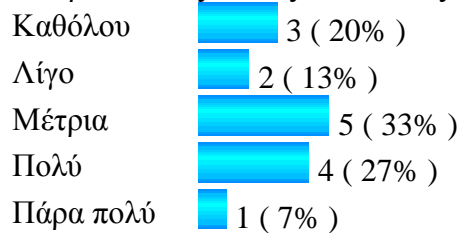

B. Προσωπικά θέματα

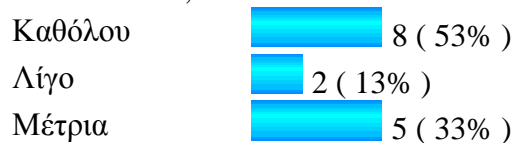

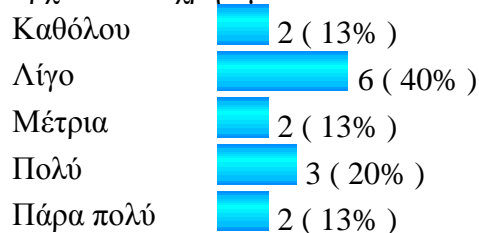
17. Οι κοινωνικές σχέσεις που έχετε αναπτύξει στο facebook έχουν επηρεάσει θετικά τις διαπροσωπικές και τις κοινωνικές σας σχέσεις στην καθημερινή σας ζωή;

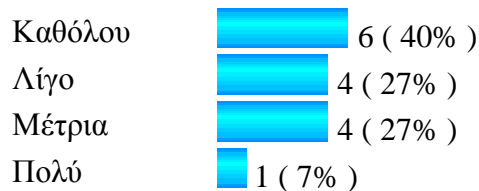
18. Τα συμπτώματα του προβλήματος επικοινωνίας έχουν επηρεάσει την επικοινωνία σας στο facebook;

19. Έχετε παρατηρήσει θετικές αλλαγές στη συμπεριφορά σας (π.χ μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση ή μεγαλύτερη ευχέρεια στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων) απ' όταν αρχίσατε να χρησιμοποιείτε το facebook;

20. Έχετε παρατηρήσει μείωση της έντασης των συμπτωμάτων του προβλήματός σας απ' όταν ξεκινήσατε να χρησιμοποιείτε το facebook;

21. Απ' όταν ξεκινήσατε να χρησιμοποιείτε το facebook, έχετε παρατηρήσει βελτίωση:

A. Στον προφορικό λόγο

B. Στον γραπτό λόγο

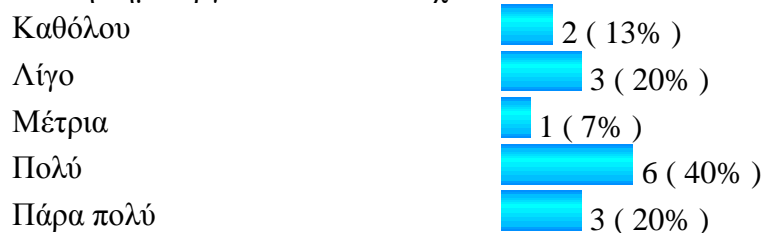
Γ. Στην έκφραση

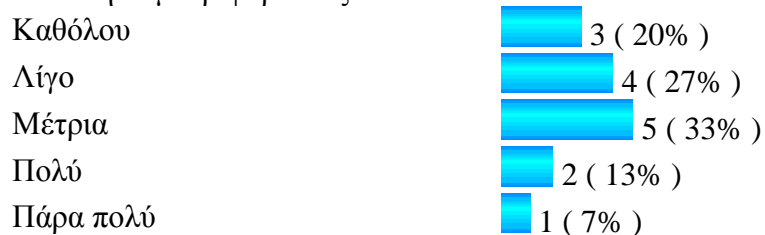
Δ. Στην επικοινωνία

E. Στη δημιουργία κοινωνικών σχέσεων

ΣΤ. Στη συμπεριφορά σας

Z. Στα συναισθήματα και την αντίληψη που έχετε για τον εαυτό σας (αυτοεικόνα)

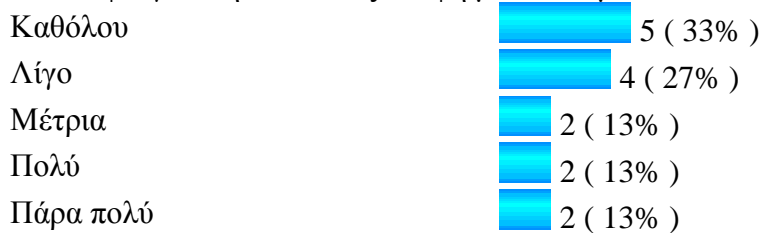

22. Κατά τη γνώμη σας το facebook σας έχει βοηθήσει επειδή:

A. Συνδυάζει εικόνα, ήχο και λόγο

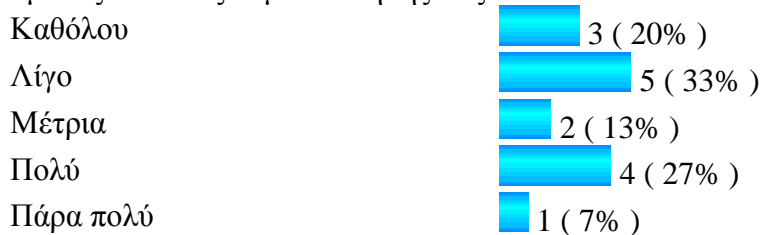
B. Αποφεύγεται η απευθείας επαφή με τα άτομα

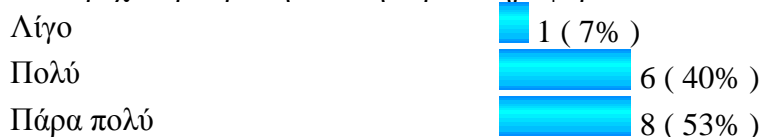
Γ. Μπορεί να «καλύψει» και να μην είναι εμφανή τα συμπτώματα του προβλήματος επικοινωνίας

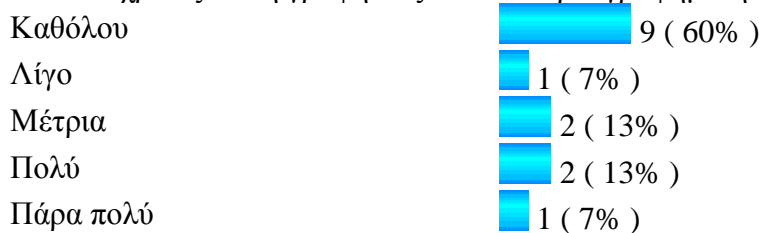
Δ. Μπορείτε να ελέγχετε την επικοινωνία και αισθάνεστε ασφαλής επειδή δεν υπάρχει άμεσος κίνδυνος θυματοποίησής σας

E. Παρέχει πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών

ΣΤ. Δεν χρειάζεται η γραφή σας να είναι ορθογραφημένη

Z. Σε όποια σημεία δεν είναι κατανοητός ο λόγος, υπάρχει η εικόνα που σας βοηθά να αντιληφθείτε τα νοήματα

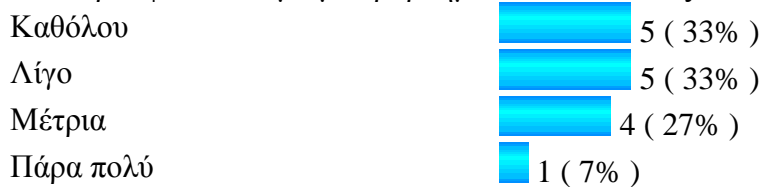

23. Κατά τη γνώμη σας το facebook μπορεί:

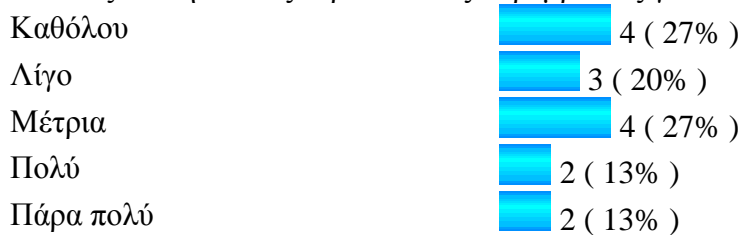
A. Να χρησιμοποιηθεί από άτομα με προβλήματα επικοινωνίας και να τα ωφελήσει περιορίζοντας ή μειώνοντας την ένταση των συμπτωμάτων τους

B. Να βλάψει τα άτομα με προβλήματα επικοινωνίας

Γ. να αξιοποιηθεί στις θεραπευτικές παρεμβάσεις για τα προβλήματα στην επικοινωνία

24. Αν έχετε οποιοδήποτε σχόλιο ή επιπλέον πληροφορία μπορείτε να προσθέσετε εδώ. Για την κώφωση και τη βαρηκοΐα θα πρ'πει να υπάρχουν παντού υπότιτλοι

-

Κατα τη γνώμη μου ξεχάσατε να βάλετε το πόσο πολύ σερφάρει κάποιος στο ίντερνετ/φείσμπουκ. Γιατί άμα χάνεται πολύ κάποιος στον κόσμο του ίντερνετ, επηρεάζει πολύ την επικοινωνία και τις διαπροσωπικές επαφές του με τον περίγυρο

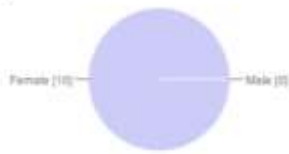
Αγγλικό ερωτηματολόγιο

Τα αποτελέσματα που περιγράφονται στην συνέχεια αφορούν το ερωτηματολόγιο που απάντησαν ξενόγλωσσα άτομα με κάποια διαταραχή επικοινωνίας. Το δείγμα αποτέλεσαν 1 άντρας (33%) και 2 γυναίκες (67%). Όλοι οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν το facebook σε

καθημερινή βάση και το 67% είναι χρήστες πάνω από δύο χρόνια. Σχετικά με το αν τους έχει βοηθήσει το facebook να βρουν πληροφορίες και να ενημερωθούν περαιτέρω σχετικά με το πρόβλημά τους το 33% απάντησε «πολύ». Επίσης όλοι οι συμμετέχοντες (100%) δήλωσαν πως όλοι οι φίλοι που έχουν στο facebook ανήκουν στον κοινωνικό τους περίγυρο και το 67% υποστηρίζει ότι το facebook είναι πολύ σημαντικό γι' αυτούς. Στην συνέχεια όταν ρωτήθηκαν σε ποιο βαθμό βιώνουν μερικά αρνητικά και θετικά συναισθήματα όταν βρίσκονται στο facebook 67% των συμμετεχόντων απάντησαν ότι βιώνουν αυτοπεποίθηση «καθόλου» έως «λίγο», 33% νιώθει σε λίγο βαθμό ασφάλεια, 33% «μέτρια» και 33% «πάρα πολύ». Όσον αφορά την ανασφάλεια 67% δήλωσε πως την βιώνει «λίγο», 67% νιώθει διάθεση για επικοινωνία σε λίγο βαθμό, 67% νιώθει ευχαρίστηση σε μέτριο βαθμό και δυσαρέσκεια βιώνει το 33% «καθόλου», 33% «μέτρια», 33% «πάρα πολύ». Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (67%) δήλωσε ότι χρησιμοποιεί το facebook λόγω ανάγκης για επικοινωνία. Στην ερώτηση «για ποια θέματα συζητάτε κυρίως στο facebook» 100% απάντησε «επικαιρότητα» από «πολύ» έως «πάρα πολύ», για προσωπικά θέματα συζητά 67% από «καθόλου» έως «λίγο», 33% «πάρα πολύ», για θέματα που αφορούν το πρόβλημα επικοινωνίας 33% απάντησε «καθόλου», 33% «λίγο» και 33% «μέτρια», εάν εκφράζουν ανοιχτά τους προβληματισμούς τους σχετικά με το πρόβλημα επικοινωνίας 67% δήλωσε από «πολύ» έως «πάρα πολύ» και για άλλα θέματα 33% απάντησαν «καθόλου», 33% «μέτρια» και 33% «πάρα πολύ». Εάν τα συμπτώματα του προβλήματός τους έχουν επηρεάσει την επικοινωνία τους στο facebook οι πλείστοι (67%) έχουν απαντήσει θετικά σε βαθμό μάλιστα «πολύ» έως «πάρα πολύ». Επίσης το 33% των ερωτηθέντων έχουν παρατηρήσει θετικές αλλαγές στην συμπεριφορά τους από όταν αρχίσανε να χρησιμοποιούν το facebook σε βαθμό «πολύ» αλλά σχετικά με το αν έχουν παρατηρήσει μείωση της έντασης των συμπτωμάτων του προβλήματός τους από όταν ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν το facebook 67% δήλωσε «καθόλου». Το 67% δήλωσε ότι έχει παρατηρήσει βελτίωση στην επικοινωνία του από όταν άρχισε να χρησιμοποιεί το facebook. Όσον αφορά τις απόψεις των ερωτηθέντων αναφορικά με το γιατί τους έχει βοηθήσει το facebook το 67% απάντησε επειδή συνδυάζει εικόνα, ήχο και λόγο σε βαθμό «πολύ», επειδή αποφεύγεται η απευθείας επαφή με άτομα, επειδή μπορεί να «καλύψει» τα συμπτώματα του προβλήματός τους «πάρα πολύ», επειδή δεν υπάρχει άμεσος κίνδυνος θυματοποίησης «μέτρια», διότι δεν χρειάζεται η γραφή να είναι ορθογραφημένη «πάρα πολύ» και διότι σε όποια σημεία δεν είναι ο λόγος υπάρχει η εικόνα που βοηθά «πολύ». Το 100% απάντησε ότι το facebook τους έχει βοηθήσει επειδή έχουν πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών σε βαθμό «πάρα πολύ». Τέλος το 67% θεωρεί σε βαθμό «πολύ» έως «πάρα πολύ» ότι το facebook μπορεί να χρησιμοποιηθεί από άτομα με προβλήματα επικοινωνίας και να τα ωφελήσει περιορίζοντας ή μειώνοντας την ένταση των συμπτωμάτων τους, το 67% πιστεύει ότι μπορεί να βλάψει τα άτομα με πρόβλημα επικοινωνίας σε μέτριο βαθμό και 33% θεωρεί ότι το facebook μπορεί να αξιοποιηθεί σε θεραπευτικές παρεμβάσεις για τα προβλήματα επικοινωνίας «λίγο», 33% «μέτρια» και 33% «πολύ».

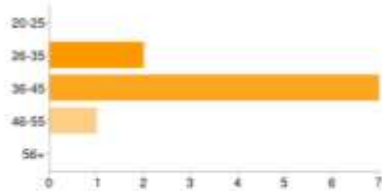
Συνοπτικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όλων των απαντήσεων των Αγγλικών ερωτηματολογίων παρακάτω όπως εμφανίζονται στην αναφορά του googledocs:

1. Sex

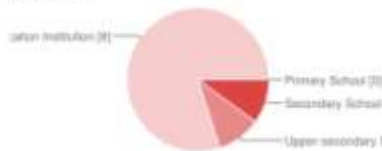
Male	0	0%
Female	10	100%

2. Age

20-25	0	0%
26-35	2	20%
36-45	7	70%
46-55	1	10%
56+	0	0%

3. Education

Primary School	0	0%
Secondary School	1	10%
Upper-secondary School	1	10%
Higher Education Institution	8	80%

4. Child's sex

Male	9	90%
Female	1	10%

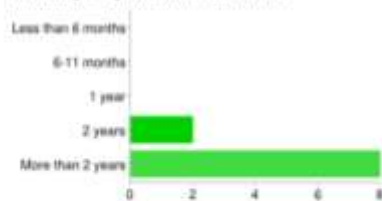
5. Child's Age

4 20 36 55 77 88 98

6. Mention the child's difficulty (attach the speech therapist's diagnosis if possible)

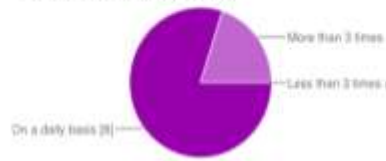
Apraxia: suspected apraxia of speech; Diagnosis: primary apraxia - oral and verbal and dyspraxia in the body posture, motor deficits and sensory integration dysfunction; Apraxia: Apraxia (now is left), syntax and blends; Speech delay: neurologic dyspraxia of speech; Childhood apraxia of speech; Non-verbal, Childhood Apraxia of Speech, dyslexia, global developmental delay; Non-verbal, severe expressive delay, mild-to-moderate receptive delay, suspected apraxia, secondary to Parkinsonism and mild left hemiparesis; High functioning autism;

7. How long have you been a facebook user?

Less than 6 months	0	0%
6-11 months	0	0%
1 year	0	0%
2 years	2	20%
More than 2 years	8	80%

8. How often do you use facebook?

On a daily basis	8	80%
More than 3 times a week	2	20%
Less than 3 times a week	0	0%

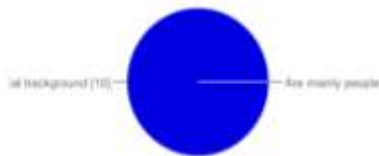
9. How many friends do you have in total on facebook?

200 400 about 1000 100 1000 382 397 112 444 800

10. How many friends who have in their family a member with communication difficulties (oral speech, written language, communication issues) do you have on facebook?

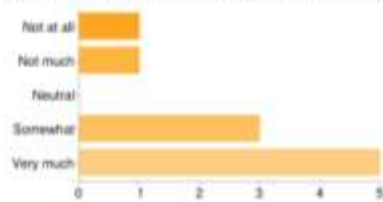
10 40 hundreds 0 200 5 20 5 more 200 55

11. Your facebook friends:

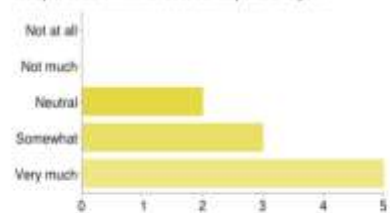
Mainly belonging to your social background	10	100%
Are mainly people you met through facebook	0	0%

12. Has facebook been helpful towards information gathering related to your child's difficulty?

Not at all	1	10%
Not much	1	10%
Neutral	0	0%
Somewhat	3	30%
Very much	5	50%

13. Up to what extent is facebook important to you?

Not at all	0	0%
Not much	0	0%
Neutral	2	20%
Somewhat	3	30%
Very much	5	50%

11. While being on facebook and interact with parents who also have a child with communication difficulties, up to what extent do you experience the following feelings? - Self-confidence

11. While being on facebook and interact with parents who also have a child with communication difficulties, up to what extent do you experience the following feelings? - Safety

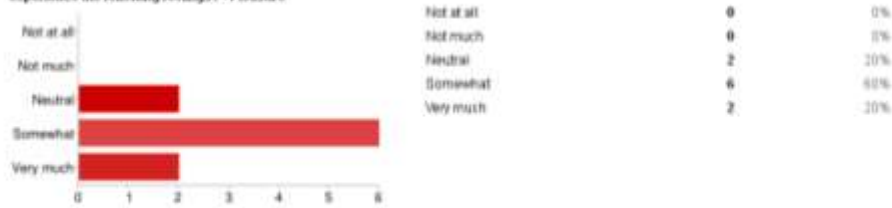
11. While being on facebook and interact with parents who also have a child with communication difficulties, up to what extent do you experience the following feelings? - Insecurity

11. While being on facebook and interact with parents who also have a child with communication difficulties, up to what extent do you experience the following feelings? - Your sense of communication and social relations building

14. While being on facebook and interact with parents who also have a child with communication difficulties, up to what extent do you experience the following feelings? - Pleasure

14. While being on facebook and interact with parents who also have a child with communication difficulties, up to what extent do you experience the following feelings? - Displeasure

15. Up to what extent has facebook been helpful in the following fields? - Psychological

15. Up to what extent has facebook been helpful in the following fields? - Emotional

15. Up to what extent has facebook been helpful in the following fields? - Information gaining

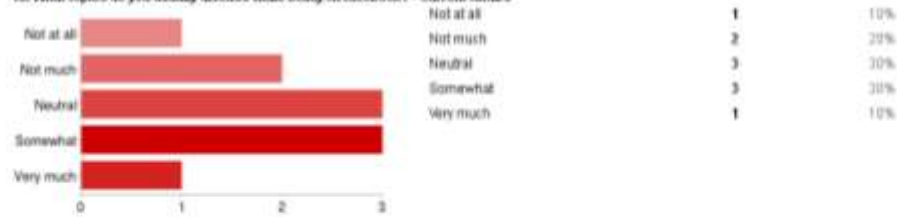
16. For as long as you are facebook user, have you ever had a negative experience?

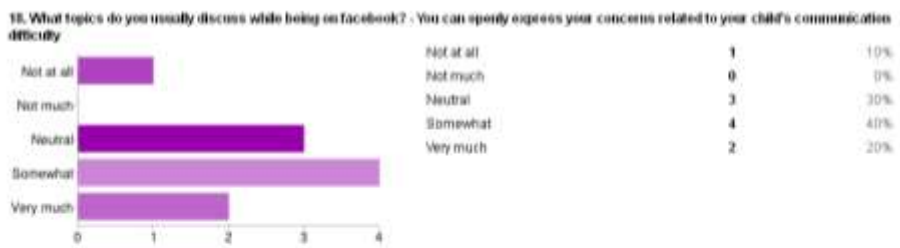
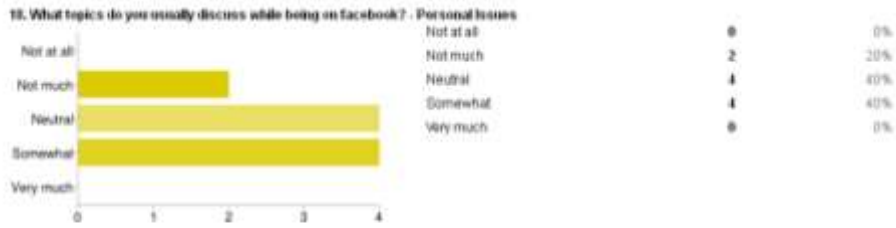

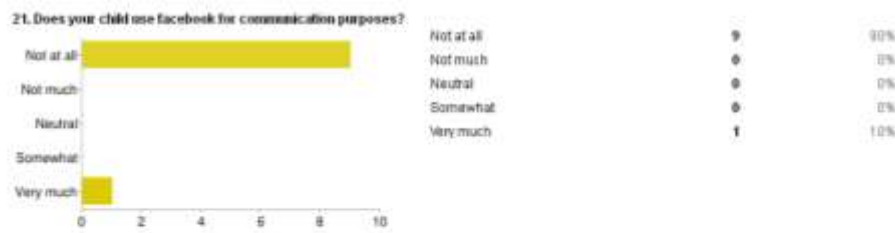
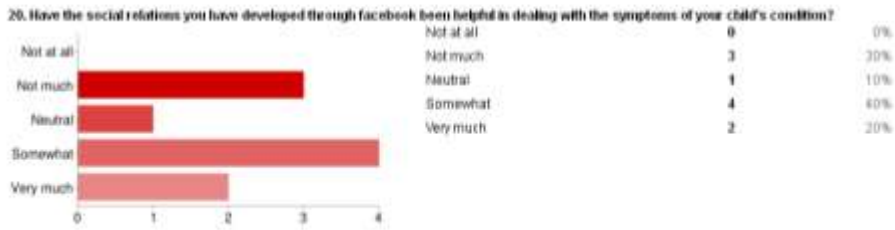
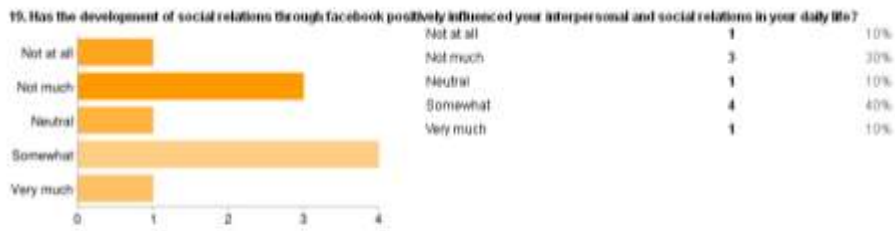
17. If yes, explain.

I'm in a support group and it's public - so as a moderator once in awhile you have a problem child - but just like in the private groups it's only once in awhile - also what I discuss on my personal page differs from what I discuss on the group of course where I only focus on speech issues. I feel very supported and can offer uncolored advice - so need to be careful to have some privacy issues and I'm currently getting sick of my friends posting about political stuff. Some communities have issues with popular people and unpopular. Sometimes people talk about each other privately, which then

18. What topics do you usually discuss while being on facebook? - Current Affairs

23. If your child uses facebook for communication purposes, have you noticed any improvement in the following fields? - Development of social relationships

23. If your child uses facebook for communication purposes, have you noticed any improvement in the following fields? - The child's behaviour

23. If your child uses facebook for communication purposes, have you noticed any improvement in the following fields? - The child's emotions and the way they perceive themselves (self image)

24. In your opinion facebook can - be used by people with communication difficulties and serve towards the limitation of reduction of their symptoms

24. In your opinion facebook can - be harmful to people with communication difficulties

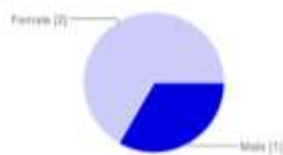
24. In your opinion facebook can - be used in therapeutic interventions to communication difficulties

25. If you have any comments or additional information, please add it here.

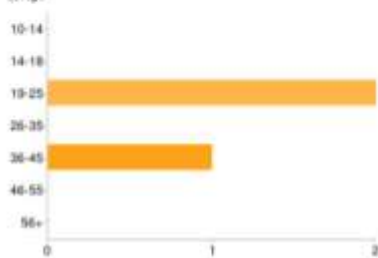
There are both public and private groups that can be started on facebook - probably for speech impaired teens- young adults on facebook it would be best for them to have a private group because not all are comfortable discussing their issues in public. The only reason facebook hasn't helped me is because my children are now 18 and 19 so facebook wasn't around while I was gathering info to help my boys -and I co authored the book The Late Talker in 2003- so wrote it before that! I believe though that facebook is more like an in person support group than the private groups I have on for 12y

1. Sex

Sex	Count	Percentage
Male	1	33%
Female	2	67%

2. Age

Age Group	Count	Percentage
10-14	0	0%
14-18	0	0%
19-25	2	67%
26-35	0	0%
36-41	1	33%
46-55	0	0%
56+	0	0%

3. Occupation

Contractor College student

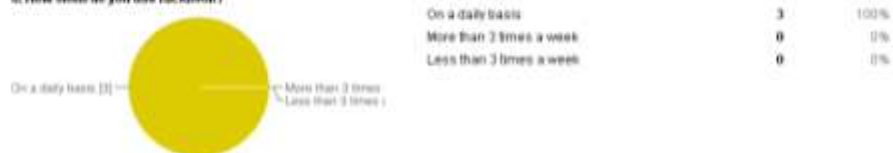
4. Communication Difficulty

Business Communication in groups Dyslexia

5. How long have you been a facebook user?

6. How often do you use facebook?

7. How many friends do you have in total on facebook?

400 50 940

8. How many friends do you have on facebook that you know are experiencing communication difficulties?

5 13 3

9. Has facebook been helpful towards information gathering related to your difficulty?

10. Your facebook friends:

11. Up to what extent is facebook important to you?

12. While being on facebook, up to what extent do you experience the following feelings? - Self confidence

12. While being on facebook, up to what extent do you experience the following feelings? - Safety

12. While being on facebook, up to what extent do you experience the following feelings? - Insecurity

12. While being on facebook, up to what extent do you experience the following feelings? - Your sense of communication and social relations

12. While being on facebook, up to what extent do you experience the following feelings? - Pleasure

12. While being on facebook, up to what extent do you experience the following feelings? - Displeasure

13. For which reasons do you use facebook?

14. For as long as you are a facebook user, have you ever had a negative experience?

15. If yes, explain.

Blocked from a page because of something I don't even remember!

16. What topics do you usually discuss while being on facebook? - Current Affairs

16. What topics do you usually discuss while being on facebook? - Personal Issues

16. What topics do you usually discuss while being on facebook? - Issues related to your communication difficulty

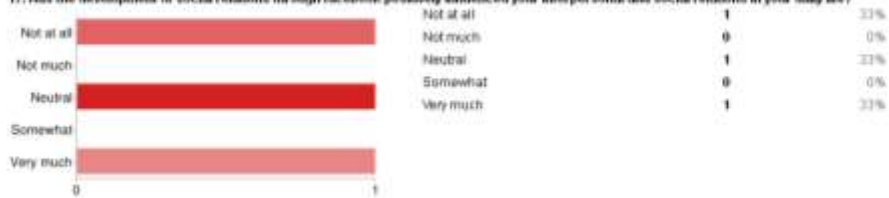
16. What topics do you usually discuss while being on facebook? - You can openly express your concerns related to your communication difficulty

16. What topics do you usually discuss while being on facebook? - Other topics

17. Has the development of social relations through facebook positively influenced your interpersonal and social relations in your daily life?

18. Have the symptoms of your communication difficulty influenced your facebook interaction/communication?

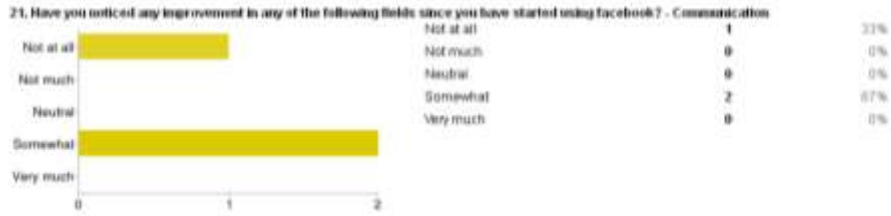
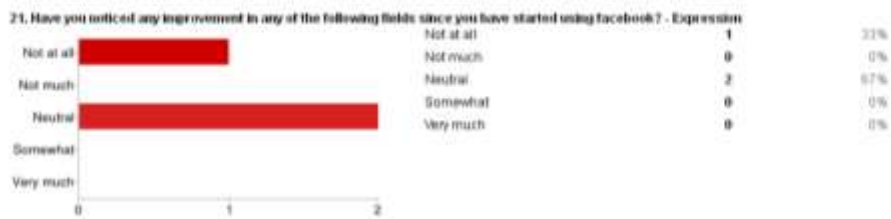
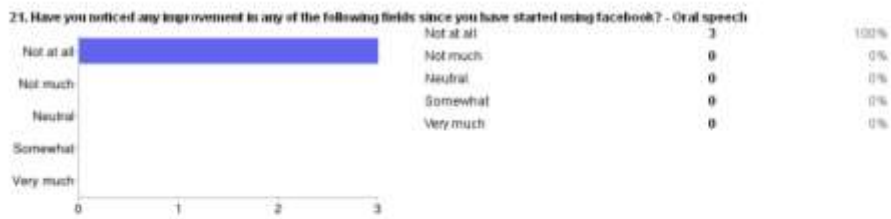

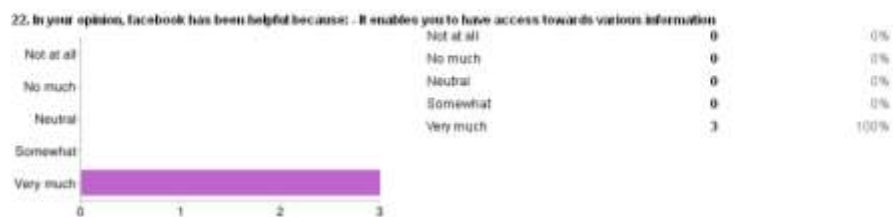
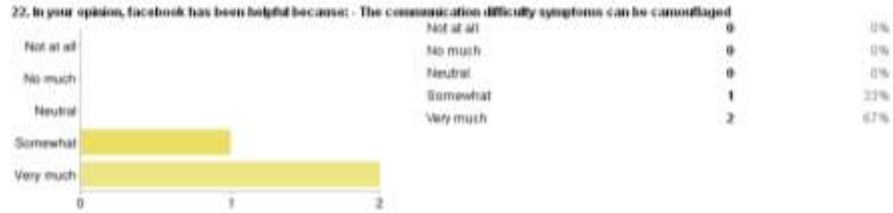
19. Have you noticed any positive changes in your behaviour (e.g. more self-confidence or more chances in developing interpersonal relationships) since you have started using facebook?

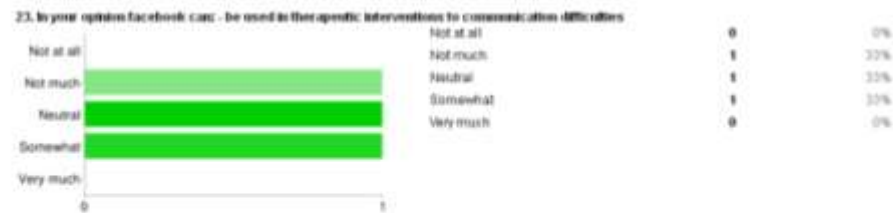

20. Have you noticed any reduction of your communication difficulty symptoms since you have started using facebook?

24. If you have any comments or additional information, please add it here

|||

VI. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Τα αποτελέσματα που πάρθηκαν από αυτή την έρευνα δείχνουν ότι τα άτομα με διαταραχές άμεσα ή έμμεσα συσχετιζόμενες με θέματα λόγου, ομιλίας και επικοινωνίας γενικότερα μπορούν να ωφεληθούν μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως για παράδειγμα μέσω της χρήση του Facebook. Εντούτοις φάνηκαν να υπάρχουν πολλές διαφορές στον τρόπο που αντιλαμβάνονται και χρησιμοποιούν το Facebook οι γονείς ατόμων με διάφορες διαταραχές λόγου και επικοινωνίας σε σχέση με τα ίδια τα άτομα που υποφέρουν από τέτοιου είδους διαταραχές.

Απαντήσεις των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από γονείς παιδιών με ποικίλες διαταραχές που αφορούν στην επικοινωνία.

Τα γενικότερα αποτελέσματα που πάρθηκαν από τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από γονείς στη ελληνική γλώσσα δείχνουν ότι οι γονείς χρησιμοποιούν το Facebook σαν μέσο ενημέρωσης για την κατάσταση των παιδιών τους, με ένα πολύ ψηλό ποσοστό (σύνολο 37%) να ισχυρίζεται ότι βοηθήθηκε πολύ ή πάρα πολύ χρησιμοποιώντας το Facebook. Αναμφίβολα, αυτό δείχνει ότι οι γονείς βρίσκουν διέξοδο και ψάχνουν ενημέρωση, ίσως και λύσεις των προβλημάτων τους, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Επίσης, αυτό δείχνει το ρόλο του διαδικτύου, συμπεριλαμβανομένων και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ως μέσο πληροφόρησης για θέματα που μπορεί να απασχολούν τον καθένα και ιδιαίτερα ανθρώπους που αντιμετωπίζουν προβλήματα επικοινωνιακών διαταραχών. Επομένως, είναι φανερή η προσπάθεια συνεργασίας και προσαρμογής της συμπεριφοράς των γονιών που έχουν παιδιά με διαταραχές στο λόγο και την επικοινωνία (Ζώνιου-Σιδέρη, 1998). Στο ίδιο σημείο συμφωνούν και η πλειοψηφία των αγγλόφωνων συμμετεχόντων οι οποίοι δήλωσαν ότι είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό ευχαριστημένοι με τη χρήση του ως μέσο συλλογής πληροφοριών για την κατάσταση του παιδιού τους.

Η πλειοψηφία των γονιών (ελληνικά ερωτηματολόγια) επίσης αναφέρει ότι βιώνει σε μεγαλύτερο βαθμό τα ευχάριστα συναισθήματα κατά την συνομιλία τους με γονείς που επίσης έχουν παιδί με πρόβλημα επικοινωνίας. Για παράδειγμα, η πλειοψηφία τους υποστηρίζει ότι βιώνουν σε μεγαλύτερο βαθμό θετικά συναισθήματα, όπως αυτά της αυτοπεποίθησης, ασφάλειας, διάθεσης για επικοινωνία και ευχαρίστησης, ενώ σε μικρότερο βαθμό βιώνουν τα αρνητικά συναισθήματα, όπως το συναίσθημα της ανασφάλειας. Αναφορικά με την υπόθεση ότι πολλοί διατηρούν λογαριασμούς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να έρθουν σε επαφή με άτομα που μοιράζονται τις ίδιες ανησυχίες και προβληματισμούς, τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνονται να την ενισχύουν και να της δίνουν εγκυρότητα. Το γεγονός ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων έχουν φίλους που έχουν και οι ίδιοι άτομα στην οικογένεια τους με ίδιο ή παρόμοιο πρόβλημα επικοινωνίας, ενισχύει την παραπάνω υπόθεση. Επομένως, η χρήση του Facebook είναι όντως για μερικούς ανθρώπους ένας εναλλακτικός τρόπος επικοινωνίας με ανθρώπους που μοιράζονται κοινά ή παρόμοια προβλήματα (Ellison et al, 2007).

Με παρόμοιο τρόπο φαίνεται να αντιμετωπίζουν τη χρήση του Facebook και οι συμμετέχοντες που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια στην αγγλική γλώσσα. Ωστόσο είναι αξιοσημείωτο ότι κανένας από τους συμμετέχοντες δε δήλωσε ότι νοιώθει το συναίσθημα ανασφάλειας κατά τη διάρκεια της συνομιλίας τους με άλλους γονείς παιδιών με διαταραχές στο Facebook.

Όσον αφορά την συλλογή πληροφοριών από τα ελληνικά ερωτηματολόγια, παρόλη την προσπάθεια, ή και ανάγκη, των γονιών να ενημερωθούν για την κατάσταση των παιδιών τους από το Facebook, όταν ερωτήθηκαν σε ποιο βαθμό συζητούν για θέματα που αφορούν

στο επικοινωνιακό πρόβλημα του παιδιού τους, η πλειοψηφία τους δήλωσε ότι δεν το χρησιμοποιούν με τέτοιο τρόπο. Επομένως, ενώ οι γονείς προσπαθούν να ενημερωθούν για θέματα που αφορούν το παιδί τους, για κάποιο λόγο αποφεύγουν να συζητήσουν σε προσωπικό επίπεδο τα θέματα του παιδιού τους. Αντικρουόμενα ήταν επίσης και τα αποτελέσματα στην ερώτηση εάν οι γονείς εκφράζουν ανοικτά τους προβληματισμούς τους σχετικά με το πρόβλημα, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό τους έδειξε να το αποφεύγουν. Αυτό έρχεται σε αντιπαράθεση με την υπόθεση της ύπαρξης συνειδητής διάδρασης μεταξύ ατόμων που (συμ)βιώνουν εντός ενός συγκεκριμένου κοινωνικού πλαισίου (Γκότοβος, 1990).

Τα ευρήματα από τα αγγλικά ερωτηματολόγια ωστόσο δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες δε διστάζουν να συζητήσουν θέματα που αφορούν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά τους. Επιπλέον δηλώνουν ότι μπορούν να συζητήσουν ανοικτά και να εκφράσουν τις ανησυχίες τους για θέματα που συσχετίζονται με τη διαταραχή λόγου, ομιλίας και επικοινωνίας που αντιμετωπίζει το παιδί τους.

Παρόλα αυτά, οι γονείς (συμμετέχοντες τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά ερωτηματολόγια) φαίνονται να είναι ευχαριστημένοι και να έχουν βοηθηθεί σε διάφορους τομείς όπως για παράδειγμα στον τομέα της ψυχολογίας και στη συναισθηματική υποστήριξη για όσο καιρό είναι χρήστες του Facebook. Αυτό αποδεικνύει την ύπαρξη ανάγκης από τους γονείς για επικοινωνία, ή ίσως και την ανάγκη να μάθουν ότι δεν είναι οι μόνοι που αντιμετωπίζουν προβλήματα με παιδιά με διαταραχές λόγου και επικοινωνίας. Επίσης, σύμφωνα με τους Ζώνιου-Σιδέρη (1998), αυτός είναι ένας τρόπος με τον οποίο οι γονείς θα επικοινωνήσουν, θα αλληλεπιδράσουν και, ως αποτέλεσμα, θα βοηθήσει στη ρύθμιση των ενδοοικογενειακών τους σχέσεων.

Επιπλέον, η πλειοψηφία των γονιών που συμπλήρωσαν τα ελληνικά ερωτηματολόγια ανέφερε ότι το παιδί τους δεν χρησιμοποιεί το Facebook για σκοπούς επικοινωνίας και για όσους το χρησιμοποιούν δεν έχουν παρατηρήσει θετικές επιδράσεις του Facebook σε ό,τι αφορά τη βελτίωση των συμπτωμάτων τους, ή αξιοσημείωτες βελτιώσεις σε σχετικούς με τη διαταραχή του παιδιού τομείς, όπως για παράδειγμα στον τομέα του προφορικού λόγου, επικοινωνίας, έκφρασης, κλπ. Επίσης οι γονείς δεν έδειξαν να συμμαρρίζονται την άποψη ότι το Facebook μπορεί να είναι ευεργετικό στο να ωφεληθεί τα παιδιά τους. Παρόλο που οι συμμετέχοντες που συμπλήρωσαν τα αγγλικά ερωτηματολόγια συμμαρρίζονται την άποψη ότι τα παιδιά τους δε χρησιμοποιούν το Facebook για σκοπούς επικοινωνίας, ωστόσο όλοι αναφέρουν ότι το θεωρούν ωφέλιμο για τη βελτίωση των συμπτωμάτων των παιδιών τους.

Τέλος, μια πολύ σημαντική διαφορά αποκαλύφθηκε μέσα από τα αγγλικά και ελληνικά ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν από γονείς. Ενώ οι περισσότεροι συμμετέχοντες στα ελληνικά ερωτηματολόγια ισχυρίζονται ότι οι πλειοψηφία των φίλων τους στο Facebook ανήκει στον κοινωνικό τους περίγυρο και αρκετοί δήλωσαν ότι έκαναν φίλους άτομα που γνώρισαν μέσω Facebook, όλοι οι συμμετέχοντες που συμπλήρωσαν τα αγγλικά ερωτηματολόγια δήλωσαν ότι όλοι τους οι φίλοι ανήκουν στον κοινωνικό τους περίγυρο. Αυτό ενδεχομένως να δηλώνει διαφορές στον τρόπο σκέψης μεταξύ των Ελλήνων και των αγγλόφωνων συμμετεχόντων όπως επίσης και τις διαφορές στην αντίληψη που βασίζονται σε πολιτισμικές μεταβλητές. Σύμφωνα με τους Boyd and Ellison (2007) οι πολιτισμικές διαφορές είναι εμφανείς στη διαδικτυακή επικοινωνία και συμπεριφορά.

Απαντήσεις των ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκαν από άτομα με ποικίλες διαταραχές που αφορούν στην επικοινωνία.

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας φαίνονται να είναι ανατρεπτικά και αντικρουόμενα σ' ό,τι αφορά στα ίδια τα άτομα που έχουν διάφορες διαταραχές επικοινωνίας,

πάντοτε σε συσχετισμό με τις απαντήσεις των γονιών παιδιών με παρόμοιες διαταραχές και σύμφωνα με τις προσωπικές μου προσδοκίες.

Συγκεκριμένα, ενώ τα άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα επικοινωνίας παρουσιάζονται να έχουν περισσότερους φίλους και να είναι περισσότερα χρόνια χρήστες του Facebook σε σχέση με τους γονείς παιδιών με τέτοιες διαταραχές, και αναμένονταν να έχουν περισσότερους διαδικτυακούς φίλους που μοιράζονται παρόμοια προβλήματα, εντούτοις τα ευρήματα δείχνουν ότι κάτι τέτοιο δεν ισχύει για όλες τις περιπτώσεις. Εξάλλου κατά τους Ellison et al (2007), το διαδίκτυο είναι ένας εναλλακτικός τρόπος επικοινωνίας, σε καταστάσεις όπου η ίδια η επικοινωνία έχει φραγμούς. Ωστόσο κάτι τέτοιο δεν αποδεικνύεται μέσω της συγκεκριμένης έρευνας, εφόσον σύμφωνα με τις προσδοκίες μου, αναμενόταν μεγαλύτερος αριθμός διαδικτυακών φίλων με κοινά επικοινωνιακά προβλήματα. Επίσης είναι αξιοσημείωτο ότι η πλειοψηφία των ατόμων με διαταραχές υποστηρίζει ότι κατά κύριο λόγο οι διαδικτυακοί τους φίλοι είναι άτομα που ανήκουν στον κοινωνικό τους περίγυρο. Επομένως, δε φαίνεται ότι ψάχνουν να βρουν επιπλέον άτομα με τα οποία πιθανόν να θέλουν να συζητήσουν για τις κοινές τους ανησυχίες και προβληματισμούς. Στην περίπτωση των γονέων όμως, υπάρχει μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων που έψαξαν να κάνουν διαδικτυακούς φίλους μέσω Facebook. Αυτό ίσως να είναι μια διέξοδος για τους ίδιους τους γονείς στα προβλήματα της καθημερινότητας τους και στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν λόγω της διαταραχής των παιδιών τους και να οφείλεται επίσης στην προσπάθειά τους για ενημέρωση και αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Στην περίπτωση των ατόμων με διαταραχές επικοινωνίας που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια στην αγγλική γλώσσα, φαίνεται ότι ο αριθμός φίλων τους που έχουν παρόμοιου είδους διαταραχές με αυτούς είναι εξαιρετικά μικρός. Επίσης, όλοι οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι οι διαδικτυακοί φίλοι που έχουν στο Facebook ανήκουν κυρίως στον κοινωνικό τους περίγυρο. Επομένως, είναι εμφανείς κάποιες ποσοστιαίες διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια στην ελληνική και αγγλική γλώσσα αντίστοιχα.

Τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων στην ελληνική γλώσσα που απαντήθηκαν από άτομα με διαταραχές επικοινωνίας αποδεικνύουν επίσης ότι αυτά τα άτομα δεν συμερίζονται τις υπάρχουσες απόψεις για τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Για παράδειγμα οι Ellison et al (2007) επισημαίνουν ότι αυτά τα άτομα χρησιμοποιούν αυτά τα μέσα για να δημιουργήσουν σχέσεις λόγω του ότι δεν έχουν επαρκείς κοινωνικές σχέσεις στην καθημερινότητά τους. Ωστόσο, οι ερωτηθέντες δε φαίνονται να συμερίζονται αυτή την άποψη μιας και η πλειοψηφία των φίλων τους ανήκει ήδη στον κοινωνικό τους περίγυρο. Σε αντίθεση, οι συμμετέχοντες δείχνουν να χρησιμοποιούν το Facebook ως διέξοδο από τα συναισθήματα ανασφάλειας που τους χαρακτηρίζουν στην καθημερινότητά τους (ICAN, 2009), μιας και η πλειοψηφία τους ανέφεραν ότι δεν αντιμετωπίζουν ή βιώνουν τέτοιου είδους συναισθήματα κατά την χρήση του. Το ίδιο ακριβώς συμπεραίνεται κι από τα ευρήματα που πάρθηκαν από τη συμπλήρωση των αγγλικών ερωτηματολογίων.

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες (ελληνικό ερωτηματολόγιο) δήλωσαν ότι ενώ επιθυμούν να ενημερωθούν και να δημιουργήσουν γενικά κάποιες καινούργιες φιλίες, ωστόσο πρωταρχικός στόχος τους δεν είναι να γνωρίσουν άτομα που υποφέρουν από ίδιες ή διαφορετικές διαταραχές και δεν δείχνουν πρόθυμοι να συζητήσουν τα προβλήματά τους μέσω Facebook . Αυτό έρχεται σε αντιπαράθεση με τις αρχικές μου προσδοκίες και αντικρούει, επίσης, τους ισχυρισμούς των Davidson (2008) και των Caulineau and Paris (2010) οι οποίοι ισχυρίζονται ότι τα άτομα που έχουν κοινές διαταραχές χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως τρόπο επικοινωνίας και μέσο για δημιουργία ενός συνόλου

όπου και θα είναι κοινώς αποδεκτοί και θα μπορούν να εισακουστούν και να συζητήσουν για τα θέματα που τους προβληματίζουν. Τα αποτελέσματα από τα αγγλικά ερωτηματολόγια, όμως, συμμερίζονται την άποψη των Davidson (2008) και των Caulineau and Paris (2010) και οδηγούν σε άλλα συμπεράσματα. Συγκεκριμένα, το 67% των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν το Facebook λόγω ανάγκης για επικοινωνία. Επίσης, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι παρόλο που δεν συζητούν θέματα που αφορούν τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν τη διαταραχή που αντιμετωπίζουν, δεν είναι διστακτικοί στο να εκφραστούν ανοικτά για τα επικοινωνιακά προβλήματά τους.

Στη συνέχεια, ένα μεγάλο ποσοστό των συμμετεχόντων (ελληνικά ερωτηματολόγια) σημείωσαν επίσης ότι οι κοινωνικές σχέσεις που έχουν στην καθημερινότητά τους δεν έχουν επηρεαστεί θετικά λόγω της ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων στο Facebook και ότι δεν έχουν παρατηρήσει βελτίωση στα συμπτώματα του προβλήματος επικοινωνίας που αντιμετωπίζουν, όπως επίσης δεν έχουν παρατηρήσει βελτίωση γενικά σε θέματα που αφορούν στη διαταραχή τους. Επιπλέον οι συμμετέχοντες ισχυρίζονται ότι τα επικοινωνιακά προβλήματα που αντιμετωπίζουν δεν τους εμποδίζουν στη διαδικτυακή επικοινωνία. Παρόλο που οι ξενόγλωσσοι συμμετέχοντες συμμερίζονται τις απόψεις των ελληνόφωνων στο ότι η ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων μέσω Facebook δεν επηρεάζει θετικά τις κοινωνικές τους σχέσεις γενικότερα και ότι δεν έχουν παρατηρήσει μείωση των συμπτωμάτων των επικοινωνιακών συμπτωμάτων, εν τούτοις υποστηρίζουν ότι τα ίδια τα συμπτώματά τους επηρεάζουν αρνητικά την επικοινωνία τους στο Facebook.

Τα ευρήματα αυτής της έρευνας απέδειξαν ότι σε κάποια σημεία οι απόψεις των γονιών και των ατόμων που υποφέρουν από διαταραχές επικοινωνίας δίστανται και αυτό μπορεί να είναι αποτέλεσμα του διαφορετικού τρόπου αντίληψης των πραγμάτων ή της άγνοιας και της μη-παραδοχής των ατόμων που υποφέρουν από τέτοιες διαταραχές ότι υπέστησαν βελτίωση μέσω της χρήσης του Facebook. Ενώ είναι φυσιολογικό οι γονείς να έχουν μια έντονη επιθυμία για βελτίωση των συμπτωμάτων του παιδιού τους, εκφράζουν τις ανησυχίες μήπως η χρήση του Facebook μπορεί, αντιθέτως να βλάψει τα παιδιά τους. Συγκεκριμένα, ένας γονέας ανέφερε ότι οι διαδικτυακές σχέσεις περιλαμβάνουν το ρίσκο εξάλειψης των πραγματικών φίλων, που επιφέρει περιθωριοποίηση και απομόνωση αυτών των παιδιών στην καθημερινότητά τους. Σύμφωνα με τους Shaw και Gant (2002), η απομόνωση και η εγκατάλειψη πραγματικών υπαρκτών σχέσεων είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν όσοι είναι χρήστες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Επίσης, διαφάνηκε η ύπαρξη διαφορών στον τρόπο αντίληψης τόσο στην κατηγορία των γονέων όσο και στους συμμετέχοντες που αντιμετωπίζουν επικοινωνιακά προβλήματα που μπορεί να στηριχτεί στις πολιτισμικές διαφορές των συμμετεχόντων.

VII. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ - ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας είναι αποτέλεσμα ποσοτικής προσέγγισης η οποία από τον ορισμό της συμπεριλαμβάνει τη συλλογή και αξιοποίηση αριθμητικών δεδομένων που στη συνέχεια βοηθούν στην παραγωγή στατιστικών παραστάσεων. Η διεξαγωγή ποσοτικής έρευνας, επομένως, βοήθησε στην γενίκευση και γενικοποίηση των αποτελεσμάτων, θέτοντας τα έτσι αξιόπιστα και έγκυρα.

Ωστόσο, τα αποτελέσματα θα μπορούσαν να τύχουν μιας πιο εκ βαθέων ανάλυσης εάν η ποσοτική έρευνα διεξαγόταν σε συνδυασμό με ποιοτικές προσεγγίσεις, όπως για παράδειγμα με τη διεξαγωγή συνεντεύξεων, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στον ερευνητή να κάνει περαιτέρω παρατηρήσεις στη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις των συμμετεχόντων και στη συνέχεια να αξιοποιεί τυχόν απρόσμενα, σε σχέση με τους πρωταρχικούς του στόχους, δεδομένα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι όμως σημαντικό για τον ερευνητή να κρατήσει την απαιτούμενη απόσταση από την έρευνα ούτως ώστε να μην επηρεάσει και να επηρεαστεί παρασυρθεί από τους πρωταρχικούς του στόχους και προσδοκίες και να μην απομακρυνθεί από τα αρχικά του ερευνητικά ερωτήματα.

Ίσως τα ευρήματα της συγκεκριμένης έρευνας να μην φάνηκαν να υποστηρίζουν τις υπάρχουσες απόψεις σχετικά με τη χρήση των κοινωνικών δικτύων ως μέσα κοινωνικοποίησης των ατόμων που αντιμετωπίζουν επικοινωνιακά προβλήματα, όπως υποστηρίζουν για παράδειγμα οι Ellison et al (2007), και να μην ωφελούν ουσιαστικά στη βελτίωση των συμπτωμάτων τους, ωστόσο δεν αποδείχτηκε να παίζουν αρνητικό ρόλο. Τα ευρήματα όμως απέδειξαν την ύπαρξη διαφοράς στον τρόπο σκέψης και στον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη χρήση του Facebook οι ελληνόφωνες και οι αγγλόφωνοι συμμετέχοντες. Για αυτό ακριβώς το λόγο, τα ευρήματα θα μπορούσαν να είναι πιο αντιπροσωπευτικά εάν υπήρχε ως αρχικός στόχος της έρευνας η διερεύνηση διαφορών στον τρόπο αντίληψης Ελληνόφωνων συμμετεχόντων σε αντιπαράθεση με τους αγγλόφωνους συμμετέχοντες τόσο στην κατηγορία των γονέων όσο και στην κατηγορία των ατόμων που αντιμετωπίζουν επικοινωνιακά προβλήματα.

Επομένως, είναι απαραίτητη η διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας που να στοχεύει στην αποκάλυψη διαφορετικών αντιλήψεων ανθρώπων που ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς. Σε αυτό ακριβώς το σημείο θα ήθελα να αναφέρω ότι είναι επίσης σημαντική η διερεύνηση των διαφορετικών αντιλήψεων ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Η διερεύνηση διαφορών και σε άτομα που έχουν διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο θα μπορούσε επίσης να φέρει πιο διαφανή αποτελέσματα ως προς τη χρήση του Facebook και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης γενικότερα από άτομα που αντιμετωπίζουν επικοινωνιακά προβλήματα και από τις οικογένειες τους. Επίσης θα μπορούσαν να γίνουν διαφορετικές προσεγγίσεις, που θα έδιναν για παράδειγμα την ευκαιρία στον ερευνητή να αξιολογήσει το διαφορετικό τρόπο αντίληψης μεταξύ ανδρών και γυναικών ή να γίνει διαχωρισμός των διαταραχών ανάλογα με τη σοβαρότητα τους και να γίνει στη συνέχεια σύγκριση του τρόπου αντίληψης ατόμων που ανήκουν σε διαφορετικές κατηγορίες ανάλογα πάντοτε με το επίπεδο σοβαρότητας της διαταραχής που το χαρακτηρίζει.

Επιπλέον, παρόλη την αξιοπιστία και εγκυρότητα που προσφέρει μια ποσοτική έρευνα το δείγμα των αγγλόφωνων συμμετεχόντων που ανήκαν στην κατηγορία των ατόμων που αντιμετωπίζουν επικοινωνιακά προβλήματα ήταν εξαιρετικά μικρό, παρόλη την προσπάθεια μου για συλλογή περισσότερων ερωτηματολογίων και επομένως ευρημάτων που θα στήριζαν την έρευνά μου. Άρα αυτό το ποσοστό δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί αντιπροσωπευτικό ενός ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Ωστόσο οι συμμετέχοντες, παρότι άγνωστοι μεταξύ τους, έδειξαν να συμμερίζονται κοινές απόψεις στην πλειοψηφία των απαντήσεων τους.

Εν κατακλείδι, η έρευνα αντανακλά και δίνει απαντήσεις στα τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα και έφερε στο φως απροσδόκητα δεδομένα λαμβάνοντας υπόψη τις υπάρχουσες απόψεις σχετικά με τη χρήση του Facebook και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από άτομα που αντιμετωπίζουν επικοινωνιακά προβλήματα και από τις οικογένειές τους. Παρ' όλες τις αλλαγές που θα μπορούσαν να γίνουν για να επιτευχθεί μια πιο εκ βαθέων ανάλυση των δεδομένων, η παραγωγή στατιστικών δεδομένων βάσει της ποσοτικής ερευνητικής προσέγγισης καθιστά την έρευνα έγκυρη και αξιόπιστη. Ωστόσο, είναι απαραίτητη η διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας και ανάλυσης του Facebook και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης γενικότερα μιας και επάξια θεωρούνται τα φαινόμενα της σύγχρονης εποχής, ούτως ώστε να βρεθούν τρόποι και να εκφραστούν εισηγήσεις για τη καλύτερη και πιο αποτελεσματική χρήση τους από άτομα με επικοινωνιακά προβλήματα και τις οικογένειές τους.

VIII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξόπουλος, Χρήστος (2005). *Μαθησιακές Δυσκολίες και ειδικοπαιδαγωγική παρέμβαση*. Ανάκτηση 20-07-2012, από <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1065>
- Ajodhia-Andrews, A. (2009) Exploring the school life from the lens of a child who does not use speech to communicate. *Qualitative Inquiry*. 15(5), 931-951.
- American Psychosomatic Society. (2001). Social isolation kills, but how and why?. *Psychosomatic medicine*, 63, 273-274
- Baumann, A.E. (2007). Stigmatization, social distance and exclusion because of mental illness: the individual with mental illness as a stranger. *International Review of Psychiatry*, 19, 131-135.
- Baumeister, R.F., et al. (2002). Effects of social exclusion on cognitive processes: anticipated aloneness reduces intelligent thought. *Journal of personality and social psychology*, 83, 817-827. Ανάκτηση 03-05-2012 από http://www.konfuzius-duesseldorf.de/Fakultaeten/math_nat/WE/Psychologie/abteilungen/bsp/Dokumente/social-exclusion.pdf
- Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., & Wood, P. (1999). *Εκπαιδευτική Έρευνα στην Πράξη. Εγχειρίδιο Μελέτης*. Πάτρα: Ε.Α.Π.
- Blood, G.W., & Blood, I.M. (2004). Bullying in adolescents who stutter: communicative competence and self-esteem. *Contemporary issues in communication science and disorders*, 31, 69-79 . Ανάκτηση 22-04-2012 από <http://www.nsslha.org/uploadedfiles/nsslha/publications/cicsd/2004sbullyinginadolescentswhostutter.pdf>
- Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13, 210-230. Ανάκτηση 20-07-2012, από http://www.postgradolinguistica.ucv.cl/dev/documentos/90,889,Social_network_boyd_2007.pdf
- Breakwell, G. M. (2006). *Research methods in psychology*. (3rd ed.), SAGE.
- Γιαννετοπούλου, Αγγελική (2005α). Διαγνωστική προβληματική των διαταραχών λόγου, ομιλίας, επικοινωνίας. *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στα Προβλήματα λόγου και Ομιλίας*. Υλικό επιμορφωμένων. Ανάκτηση 20-07-2012, από <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1076>
- Γιαννετοπούλου Αγγελική (2005β). Κατηγοριοποίηση διαταραχών λόγου, ομιλίας και επικοινωνίας: Πρώιμες ενδείξεις και πρόληψη. *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών στα Προβλήματα λόγου και Ομιλίας*. Υλικό επιμορφωμένων. Ανάκτηση 14-08-2012, από <http://repository.edulll.gr/edulll/bitstream/10795/1077/2/1077.pdf>
- Γκότοβος, Α. (1990) *Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση. Επικοινωνία και Κοινωνική Μάθηση στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg
- Clarke, H. (2006). *Preventing social exclusion of disabled children and their families*. Institute of applied social studies, University of Birmingham
- Cohen, L., & Manion, L. (2000). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, (μετ. Μητσοπούλου, Χ. & Φιλοπούλου, Μ.). Αθήνα: Μεταίχμιο
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2000) *Research Methods in Education* (5th Edition) London. Routledge Farmer
- Cooney, G., Jahoda, A., Gumley, A. & Knott, F. (2006) Young people with intellectual disabilities attending mainstream and segregated schooling: Perceived

stigma, social comparison, and future aspirations. *Journal of Intellectual Disabilities Research*, 50, 432-444.

- Curtin, Michael and Clarke, Gill (2005) Listening to young people with physical disabilities' experiences of education. *International Journal of Disability Development and Education*, 52, 195-214.
- Δράκος, Γ. (1999) *Ειδική Παιδαγωγική Προβλημάτων Λόγου και Ομιλίας*. Αθήνα: Ατραπός.
- Davidson, J. (2008). Autistic culture online: virtual communication and cultural expression on the spectrum. *Social & Cultural Geography*, 9, No. 7, 791- 806. Ανάκτηση 20-07-2012, από <http://eppl604-autism-and-creativity.wmwikis.net/file/view/34506307.pdf>
- Ellison, N. B., Steinfield, C. & Lampe, C. (2007). The Benefits of Facebook “Friends:” Social Capital and College Students’ Use of Online Social Network Sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1143–1168. Ανάκτηση 20-07-2012, από [http://elkhealth.pbworks.com/f/Ellison,+Steinfeld,+and+Lampe+\(2007\).pdf](http://elkhealth.pbworks.com/f/Ellison,+Steinfeld,+and+Lampe+(2007).pdf)
- Ζερβός, Γ. (2005). *Γλώσσα- Προβλήματα λόγου*. Ανάκτηση 16-08-2012, από <http://repository.edulll.gr/edulll/handle/10795/1066>
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998) *Οι Ανάπηροι και η Εκπαίδευσή τους. Στ’ Έκδοση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Geary, D.C. (2004). Mathematics and Learning Disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 37, 4-15. Ανάκτηση 22-04-2012, από <http://web.missouri.edu/~gearyd/JLD04.pdf>
- Gilmour, J., Hill, B., Place, M. Skuse, D. H. (2004) Social communication deficits in conduct disorder: A clinical and community survey. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(5), 967-978.
- Hoare, P., et al. (1998). A community survey of children with severe intellectual disability and their families: psychological adjustment, carer distress and the effect of respite care. *Journal of Intellectual Disability Research*, 42, 218-227
- Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2008) *Social Psychology. 5th Edition*. Essex: Pearson.
- Hodkinson, P., Hodkinson, H. (2001). The strengths and limitations of case studies Paper presented to the Learning and Skills Development Agency conference: making an impact on policy and practice. Cambridge
- Hoy, W.K. (2010). *Quantitative research in education: A Primer*. California: Sage Corporation Inc
- Humber, E. & Snow P. (2001) The oral language skills of young offenders: a pilot investigation. *Psychiatry, Psychology and Law*, 8, 1-11.
- ICAN (2009) Language and social exclusion. *I Can Talk*, Issue 4.
- James, I. (2003). Singular scientists. *Journal of the royal society of medicine*, 96, 36-39. Ανάκτηση 03-05-2012 από <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC539373/>
- Johnson, S. (2012) Speech and language disorders. *The Encyclopaedia of Language and Literacy Development*. Ontario: The University of Western Ontario. Ανασύρθηκε στις 12 Οκτωβρίου 2012 από <http://literacyencyclopedia.ca/index.php?fa=section.show§ionId=23>
- Kaye, H. Stephen. (2000). Computer and Internet Use among people with disabilities. *Disability Statistics Center Institute of Health and Aging*. Disability Statistic Report 13, 1-13. Ανάκτηση 20-07-2012, από <http://dsc.ucsf.edu/pdf/report13.pdf>

- Καμπανάρου, Μ. (2008). *Προβλήματα λόγου και ομιλίας*. Αθήνα: ΕΛΛΗΝ
- Κοκκινάκη, Φ. (2006) *Κοινωνική Ψυχολογία. Εισαγωγή στη Μελέτη της Κοινωνικής Συμπεριφοράς*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Κυριαζή, Ν. (2005). *Η κοινωνιολογική έρευνα, Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Kumar, R. (2010). *Research methodology: a step-by-step guide for beginners*. 3rd Ed. London: SAGE Publications Ltd
- Κωτσοπούλου, Α. (2007). *Μαθησιακές διαταραχές, δυσλεξία και γλωσσικές διαταραχές στη σχολική ηλικία*. Σημειώσεις ΤΕΙ Πάτρας.
- Κωτσοπούλου, Α. (2007). *Φωνολογική ανάπτυξη και διαταραχές*. Σημειώσεις ΤΕΙ Πάτρας.
- Λαμπροπούλου, Β. (2008) *Ειδική Αγωγή. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις*. Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E. & Patsios, D. (2007). The Multi-dimensional Analysis of Social Exclusion Department of Sociology and School for Social Policy Townsend Centre for the International Study of Poverty.
- Lindsay G., Dockrell J., & Strand S. (2007) Longitudinal patterns of behaviour problems in children with specific speech and language difficulties: child and contextual factors. *British Journal of Educational Psychology*, 77, 811-828.
- Luterman, D. M. (2008) *Counselling Persons with Communication Disorders and Their Families*. 5th Edition.
- Macharey, G., & Von Suchodoletz, W. (2008). Perceived stigmatization of children with speech- language impairment and their parents. *Folia Phoniatria et Logopaedica*, 60, 256-263. Ανάκτηση 12-06-2012, από www.karger.com/fpl
- McLean, J.F & Hitch, G.J. (1999). Working memory impairments in children with Specific Arithmetic Learning Disabilities. *Journal of Experimental Child Psychology*, 74, 240-260. Ανάκτηση 08-03-2012, από <http://www.york.ac.uk/res/wml/McLeanHitch99.pdf>
- McNiff, J. and Whitehead, J. (2005). *All you need to know about action research*. London. SAGE
- Messenger, M., Onslow, M., Packman, A. & Menzies, R. (2004) Social anxiety in stuttering: measuring negative social expectancies. *Journal of Fluency Disorders*, 29(3), 201-212.
- Messiou, K. (2006). Conversations with children: Making sense of marginalisation in primary school settings. *European Journal of Special Needs Education*, 21(1), 39-54.
- Messiou, K. (2011). Collaborating with children in exploring marginalisation: An approach to inclusive education. *International Journal of Inclusive Education*, DOI:10.1080/13603116.2011.572188
- Morris, J. (2003). Including all children: finding out about the experiences of children with communication and/or cognitive impairments. *Children and society*, 17, 337-348
- Muijs, D. (2011). *Doing quantitative research in education with SPSS*. 2nd Ed. London: SAGE publications Ltd.
- Νότας, Σ. (2006). *Οι γονείς και τα αδέρφια των παιδιών με αυτισμό.-διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές*. Τρίκαλα. Εκδόσεις «έλλα»
- Παπαγεωργίου, Α. Βάγια. Εισαγωγή στον αυτισμό και τις διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές. «Ενδυνάμωση και υποστήριξη ομάδων οικογενειών και ατόμων με αυτισμό». Φορέας Υλοποίησης: Σύνδεσμος Γονέων, Κηδεμόνων και φίλων αυτιστικών ατόμων Ν. Λάρισας. Ανάκτηση 20-07-2012, από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/3917/302.pdf>

- Prizant, B. M. & Meyer, E. C. (1993) Socioemotional aspects of language and social-communication disorders in young children and their families. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 2, 56-71.
- Psychology Press. (2007). Living with severe aphasia: tracking social exclusion. *Aphasiology*, 21, 98-123.
- Robins, D. L., Fein, D., Barton, M. L. & Green, J. A. (2001). The Modified Checklist for Autism in Toddlers: An Initial Study Investigating the Early Detection of Autism and Pervasive Developmental Disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 31, No. 2. Ανάκτηση 20-07-2012, από https://m-chat.org/_references/Robins_JADD01.pdf
- Shame, G. (1989) Stuttering: An RFP for a cultural perspective. *Journal of Fluency Disorders*, 14(1), 67-77.
- Shaw, L.H., Gant, L.M. (2002). In Defense of the Internet: The Relationship between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem, and Perceived Social Support. *Cyberpsychology & Behavior*, 5, No.2. Ανάκτηση 14-08-2012, από <http://hdl.handle.net/2027.42/63277>
- Strauss, L. and Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA. SAGE
- Weiss, R. S. (1975) *Marital Separation*. New York: Basic Books.
- Woodside, A.G. (2010). Case of study research. Theory, methods, practice. Bingley: Emerald Group Publishing Limited
- Ψαθάς, Δ. (2009). *Κοινωνική επανένταξη, υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες* (Α μέρος). Ανάκτηση 08-03-2012 από <http://www.inarcadia.gr/news/arthra/ekpaid/koinepan-amea1.pdf>